
BOLLETÍ DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LULIANA

PATENTS DE SANITAT DE PALMA DE MALLORCA (1)

Davant la dissort en que's troven alguns de mos treballs aparellats a costa d'anys y sacrificis, essent l'hu d'ells, la publicació de la meua obra sobre Patents de Sanitat Marítima, donaré a conixer les de Palma de Mallorca. Siga, aquest articlet, una mostra de lo que fora la predita obra, a haver tingut editor propici.

No m'es posible assenyalar l'origen de les fórmules estampades destinades a patents de sanitat. En los ports de la Corona d'Aragó, no apar que siguin anteriors al últim terç del segle XVII. De Palma de Mallorca, no n'he vist cap d'anterior al 1723. És aquesta, tipografiada en paper sellat usual espanyol, del preu de 4 o de 20 maravedises, segons se destinessin a una persona, o a un vaxell ab la sua dotació de mariners. L'escut de la municipalitat solfa estamparse en la part jussana. Les fórmules portaven la data impresa. Lo clixé del sagell se cambiava sovint, gravantse un nou boix.

En aquest any 1723, encara solien expedirse a Palma patents manuscrites. La qu'havem vist está autorizada mitjansant un gran sagell en relleu, de la Ciutat, estampintlo damunt d'un gruix d'hostia, tapat ab un paper, segons s'acostumava. Lo gravat del sagell pertanyía al segle XVII y perseverará durant tot lo XVIII.

Del 1723 al 1733 autorisava les patents de Palma, lo notari Miquel Seguí.

En 1732, la fórmula tipografiada, porta l'escut de Palma a la capsalera. Llavors s'estampá ab hostia lo sagell en relleu al extrem inferior de la esquerra. Pró en l'any 1765 reprengué la primera disposició. A quiscun cambi, variá l'escut estampat de Palma.

Una notabilísima reforma artistica assoliren aquestes patents al arribar al 1773. Llavors seguiren una tendencia general en los ports del Mediterrani Occidental, qu'en alguns d'ells, com en lo de Barcelona, devallava del segle XVII. Tal era, constituir estampes sumptuoses, representant los principals advocats de la Ciutat, qual protecció s'estimava invocar.

Coincidí la reforma, ab l'existencia, a Palma, d'una nissaga de gravadors, la dels Montaner (qu'han deixat produccions estimables) de la qual descendía encara l'aventajat gravador de la Fabrica Nacional del Timbre, En Bartomeu Maura y Montaner. S'encomená a En Joseph Montaner, la planxa d'una patent de Sanitat, presentant a una costa mallorquina y en la gloria,

---

(1) Per exprés desig i fent excepció a les normes del Bolletí és respectada en aquest treball l'ortografia particular de l'autor.—N de la R.

l'Inmaculada Concepció, tenint a sa part esquerra, al Beat Ramon Lull y a Sant Sebastiá y a la part dreta, a Santa Bárbara ab Santa Caterina.

Al peu de la planxa pot llegirse «Grabado per Joseph Montaner en Mallorca. — 1773».

Lo notari Joan Armengol actuá de secretari del 1765 al 1792. En aquestes patents s'hi estampava lo gros sagell en relléu, que servía, desde lo segle XVII, determinats documents.

Alternava ab elles, les patents senzillas de forma reduhida aplicades a donar entrada sense impediment a una persona, consemblants a les del 1723.

Resistí poch temps los tiratges, la planxa d'En Joseph Montaner, precisant substituirla per altre completament igual. S'observa una major imperfecció d'aytal manera, qu'ull expert ha d'observar, no esser de la mateixa ma. Ho comprova la signatura d'aquesta segona lámina, que diu: «Grabado por Juan Montaner Pro.— Mallorca 1779».

Vers l'any 1788, los tiratges de les patents de Palma, ja no's fan en paper sellat de govern, sino en altre millor y mes compacte, quals dimensions varien, desde lo foli senzill a un foli major ab grans marges.

També aquesta nova planxa, se tirá a perdre notoriament, essent retocada y empitxorant lo gravat després d'eix nou treball. A la primera llegenda ab lo nom del gravador, s'hi afegí altre segona, ço es: «Juan Montaner la retalló. 1791».

Lo trespás del segle XVIII ab lo XIX coincidí ab la fama del dibuxant Vicents Lopez, a qui li encomená lo Municipi una nova patent, seguint la composició de la del 1773. Era l'any 1802 y actuava de secretari En Rafel Manera, notari, qui signava les patents Al peu d'elles, eren dues les signatures que s'hi féren constar:

«Vte Lopez lo in. y dib. ».

«F.^{co} Jordan lo grabó a 1802».

Ab l'invasió francesa del 1808, la bella lámina d'En Lopez desapareix, dexant lo camp obert a una temporada de retrocés artística, que's tornarà en definitiva. Les

fórmules tipografiades y ab un escut local com a únich simbolisme perdurarán a Palma.

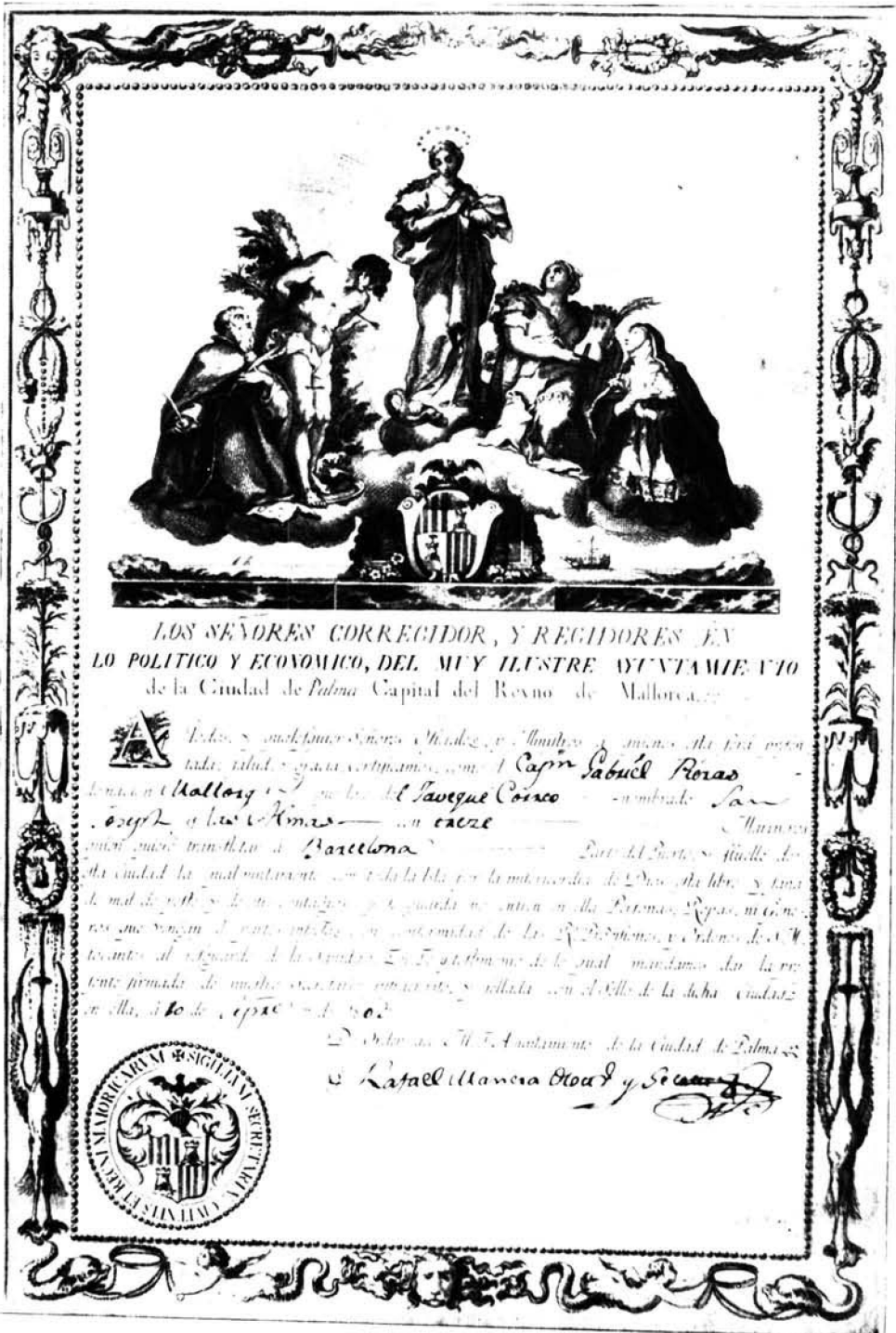
En 1810, ja no expedía les patents lo Municipi: van encapsalades d'un escut seguit de l'inscripció en grosses lletres: «Don Antonio Malet Marqués de Conpigny Capitan General y Presidente de la Junta Superior de Sanidad de las Islas Baleares» Aquell escut lo formen quatre barres, com les de la casa reyal aragonesa, atravesades per una faxa d'esquerra a dreta. Va sobremuntat dels atributs de la medicina qu'aquí hi representa la Sanitat Marítima. Per primera vegada apareixen en les patents espanyoles. Cinch anys avants ne veyém consignats altres simbolismes de dita Sanitat, en una patent del port de Bergen (Noruega) de 1805.

Allá está representada per una simbólica matrona voltada d'atributs del comerç y de la industria. També podèm veure en aquest simbolisme l'esperit del sentiment protestant que dominava en aquelles terres d'Escandinavia, contraposantse a nostres invocacions a la Santísima Verge y als Sants.

En los anys subsegüents del segle XIX, los formularis tipografiats qu'usará Palma de Mallorca al expedir patents sanitàries oferexen mínim interés Solen trovarse estampades en dugues dimensions: de doble foli per despaig de vaxells y de foli senzill per un individu.

Se caracterisen ab l'escut de Palma, pró lo municipi no hi te jurisdicció directa. Declaren les patents del 1810 al 1816, esser lliurades «De órden de la Junta superior de Sanidad de las Islas Baleares»; seguidament, en 1818, per «El Presidente y Regidores Diputados de la Junta Municipal de Sanidad»; finalment, en 1821 es «La Junta Municipal de Sanidad».

Entrat lo segle XIX entren les patents en la major uniformitat a tota Espanya y ja no oferexen cap interés, ni a Palma, ni ni en cap altre port.

LOS SEÑORES CORREGIDOR, Y REGIDORES EN
 LO POLITICO Y ECONOMICO, DEL MUY ILUSTRE AYUNTAMIENTO
 de la Ciudad de Palma Capital del Reyno de Mallorca.

[Handwritten text in Catalan]
 En nom de Déu... amb el Capità Sabucl Riera...
 de la Ciutat de Palma...
 D'acord amb el Consell de la Ciutat de Palma...
 En fecho de Palma a 10 de Mayo de 1802

D'acord amb el Consell de la Ciutat de Palma:
 Rafael llanosa Boscá y S. C.

PATENT DE SANITAT DE PALMA
 Dibuix de Vicens López, gravat de F. Jordán

(Col·lecció V. Furió)

CONSTITUCIONS E ORDINACIONS

DEL REGNE DE MALLORCA

(CONTINUACIÓ)

PER LOS SEMENTERS GUORETS E RESTOBLES
 QUE NO ROMANGUEN SENS SEMBRAR E
 QUE LOS CENSALERS NOS PUXEN
 ENCARRAGAR EN LA PART DE
 AQUELLS QUE PRESTEN LA
 LAUOR

(1404)

En Roger de muncada baro Conseller e Camerlench del Senyor Rey e Governador del Regne de Mallorques. Als amats tots e sengles batles delas parroquias deffora la Ciutat constituïts qui are son, o qui per temps seran als quals les presents pervendran, o als lochstinents de aquells salut e dileccio. Con nos agran instancia e supplicacio del honrat en Matheu de loschos procurador Royal de Mallorques e dels Sindichs deles dites parroquias deffora per eident interesser del dit Senyor e dela sua cosa publica dela illa de Mallorques volents dar loch que los gorets que lany present se son fets e conrats e daquiauant se feran, es conreran en la dita Illa, sien sembrats e que per fretura de laur no romanguen sens fer fruyt haian nouellament ordonat haut sobre aço solemne acort e delliberacio que los Senyors dels dits gorets, qui are son e daquiauant seran e los conredors de aquells puxen acollir en companyia de sembrar los dits guorets, e encare lany present e tots los altres anys apres següents sens alcuna frau, totes e qualseuol persones de qualseuol ley condicio o stament sien qui volran prestar laur per sembrar los dits gorets e encare restobles a amiges o en aquella millor manera ques poran conuenir axi empero que les parts que peruendran als prestadors de les dites lauors dels blats que nostro Senyor deus donara en los samanters demunt dits segons que sera conuen-

gut pagats delmes e primicias e agres no puxen esser obligats apagar los censos, a oltres credits aque sien tenguts e obligades les possessions en los quals los dits samanters seran fets les auinenses aque fahedores sien scrites e continuades en les scriuanies dels batles deles dits parroquias o aquelles auinenses se puxen priuar per testimonis dignes de fe per squiuar frau ans que los prestadors de la dita laur en la part que les peruendra dels splets dels dits blats sien del tot quitis de pague o contribucio dels dits censos o altres credits dels senyors de les dites possessions tota contradiccio cessant. E als censalers o cresadors de las ditas possessions on los dits samanters seran fets per la manera demunt dita reseruan dret de demenar los dits censos o altres credits lurs sobre la part qui romandra dels dits explets als senyors, o possehidors de las dites possessions. E aço mateix sie entes en aquells qui vendran blats per laur a spera en lo preu que sera degut per la dita laur. Esí per ventura en los dits contractes de companyias per lo dit sementer e compres de laur que seran fetes spera se comatia algun frau encoreran los contrafents en pena de perdra tota la laur e lo samanter de aquella e tot dret que hi hagen e tot allo sera gonyat al fisch del senyor Rey sens alcuna gracia e merce saluat dret en aquest cap als dits censalers, o cresadors de aquells de qui sera la possessio sobre lo dit splet confiscat, per que manam a vos e a cascun de vosaltres que la present nostra ordinacio feta en gran e eident profit e utilitat del Regne de Mallorques obseruets e obseruar fassats segons se continencia e tenor fahent la publicar ab veu de crida per los lochs acustumats dels vostres batlius e en vostres cortjs registrar pertal que algun no puxa ignorancia allegar. Dat en Mallorques a XXVIII de Octubre lany dela natiuitat de nostre Senyor M. CCCC.º e quatre.

ORDINACIONS FETES SOBRE LOS BRASSERS
E VINYATERS QUE NOS GOSEN LOGAR MES
AUANT DE III SOUS VI DINERS LO
JORN EQUÉ LOS VINYATERS
NO GOSEN LOGAR MES
AUANT DE HUN HOM
PER QUARTA-
RADA

(1411)

Die XVII martii anno anatiuitate
domini M.º CCCCº undecimo predicto.

Die et anno predictis Retulit et fidem fecit
Johannes girardi preco publicus curiarum Maiori
carum publicasse per diuersa loca solita ciuitatis
Maioricarum preconitzacionem sequentem.

Ara ojats queus mana lo honorable Mossen
palay unis caualler loctinent del noble baro
Mossen Roger de moncada caualler governador
del Regne de Mallorca que com lo dit hono-
rable loctinent en semps ab los honrats jurats
de Mallorca per be e utilitat dela cosa publica
e per asquiar los agabalaments, e fraus quis
fan en dan dels singulars per los brassers dela
ciutat, e terme de Mallorca, e per interesser
del senyor Rey e de sos drets, e perço que les
vinyes del dit terme qui per peccats son en gran
diminucio pusquen esser culturades o hauer
alcuna reparacio volent seguir les ordinacions
antigues, e en temps passats per los governa-
dors del present Regne per semblant raho
ordonades hage fets, e ordonats ensemps ab
los honorables jurats de Mallorca, e procura-
dor Reyal los capitols e ordinacions deual
escrits per tant lo dit honorable loctinent mana
atot hom generalment de qual seuel ley condi-
cio, ostament sia que del dia present fins per
tot lo mes de Maig primer uinent degen tenir,
e seruar los dits, e dejus escrits capitols, e
ordinacions duradores per lo temps demunt dit
sots les penes en aquells contengudes.

E primerament ha ordonat lo dit honorable
loctinent ab los dits honrats jurats que alcun
senyor de possessio, o maioral, o altre qualseuol
que logara, o logar fara en plassa, o fora plassa
brasses als uns no gos ne presumescha donar
als dits brassers per loguer mes auant de tres
sous VI diners per cascun jorn. Empero que
los dits senyors o maiorals ultra los dits III
sous VI diners pusquen donar als dits brassers
deles ayguades de lur possessio per abeure, e no
altra per cas sots qual seuel color sia, e qui

contra fara pagara de ban Cent sols, aplicadors
lo ters al senyor Rey, e lo ters al denunciador,
e lo ters al oficial aqui pertanyara la exequcio
del dit ban. Esi la persona qui contra fara no
pota pagar lo dit ban que stiga en la preso
Reyal per XXX jorns la qual pena axi peccu-
niaria com de preso no puscha per los dits
officials a qui pertanga esser feta remissio
alcuna ans se hage axequitar segons es posada.

Item ha ordonat lo dit honorable loctinent
ab lo dit consell que negun senyor de vinya, o
maioral, o altre qualseuol qui logara o logar
fara brassers per fer laur alcun en vinya qui
sia major de tres quartarades no puscha logar
per conrar aquella mes auant de hun hom per
quartarade, e asso sots lo ban, o pena conten-
guda en lo precedent capitol conuertidora en la
forma e manera en lo dit capitol contenguda
declarat empero que lo maioral dela dita vinya
no sia entes en lo nombre dels homens logats
per quartarada.

REGIMENT DE CONCORDIA

(1440)

Diemartis XIII mensis Decembris anno
anatiuitate domini M.º CCCCXL.

Los noms de nostre senyor deu e dela glo-
riosa uerge Maria humilment implorats. Sie
atots manifest. Com dimarts a XIII de desem-
bre any M. CCCCXL. Corrent la nouena hora
del die en lo qual es celebrada la festa dela
gloriosa verge sancta Lucia, lo molt honorable
mossen Berenguer Dolms caualler canceller
e camerlench del molt alt senyor Rey e per
aquell dit senyor governador en lo Regne de
Mallorca. Stant personalment en la sala dela
casa dela Juraria dela dita Uniuersitat e Regne
de Mallorca en la qual los generals concells
son acostumats esser celebrats ensemps ab los
honorables mossen Berenguer onis caualler
Jacme de pachs, Guillem banasser Berenguer
renouard Guillem matheu, e Anthoni bestard
Jurats lany present dela dita Uniuersitat, e
Regne de Mallorca e ab los Concellers deual
escrits, so es per lo stament del bras militar

Amb aquesta introduccio dona principi el primer
regiment, que ometem, preferint ara publicar el text
pel mateix en la forma més avant corregida.

Mossen Anthoni castell Jacme de galiana Mossen Lucia de tudela Guillem de puigdorfla, per lo stament dels ciutedans Pere net Misser Marti dezbrull Doctor en leys Jordi de Pachs Arnau de pachs Johan sureda, Pere caforteza, per lo stament dels mercaders Bernat çauall Miquel borras ffarrer de termens Johan barthomeu, Pere matheu notari Huguet pont Johan lorens Gabriel abellar notari, per lo stament dels Menestrals Entelm camos Barthomeu benhaiar bernat terrassa Johan canyelles Nicholau marti Anthoni arrufat, asberd de perets Guillem pons, Bernat padrola Jacme Gruat Miquel domingo. E per los prohomens delas parts foranes Pere baleguer de Arta Anthoni badia de Menacor. Pere sunyer de ftalenig barthomeu orell de porreres Pere Font de Muro, Guillem Gual de Sineu, Romeu serda de pollensa, Ramon arbona de Soller, Gabriel pou de Alcudia Anthoni Steue de Robines Guillem palou de bunyola Arnau maiol de Muntuyri Barthomeu ledo de Campos, Gabriel de Vich de Sporles, Ramon sunyer de Alaro, Pere arrom de Sencelles, Miquel poquet de Uyalfas, Pere Johan e Miquel poquet de Castallig Emes auant foren e entreuengueran entre los demunt dits honorables Jurats e concellers los honorables mossen latzer de loschos procurador Real, mossen Pere des catlar mossen Pau sureda mossen Johan albarti cauallers misser boniffaci morro misser en decrets Johan armadans misser Johan berard doctors en leys misser Gabriel de varí licenciati en leys misser Pere de sant Johan e molts daltres en gran nombre e quantitat copiosa tenint la dita casa de la sala uberta atots aquells que entrar volguessan, los quals congregats e ajustats en la dita sala a son delas batallades dela campana, o horalotge ab lo qual son acostumades esser tocades les horas e ab veu de trompeta segons costum entich, e forma dela pracmaticha del noble quondam mossen Huc danglasola caualler, e visrey en lo dit Regne de Mallorques ab lo qual lo dit Regne fins açì ses Regit, citats primerament per lo dit molt honorable Governador per fer, e celebrar en lo die present los actes deuall scrits e continuats, ifou proposat per lo dit molt honorable Governador als prop dits honorables Jurats e concellers aqui presents e stants per tals o semblants peraules en efecte aquelles als dits honorables Jurats e concellers dirigides. Honorables Senyors a quascun de vosaltres es assats cert e notori. Com en los dies prop passats per virtut

de certa letra per lo molt alt princep e senyor lo senyor Rey avosaltres dits honorables Jurats e als prohomens de aquest Regne dirigida, e per los honorables mossen Latzer de loschos procurador Real, e Pere dez Catler algotzir del Senyor Rey cauallers intimada e presentada la qual letre en efecte contenia que per vosaltres dits Jurats e prohomens fos elegit hun just e pacciffich Regiment per repos e pacciffich stament del dit Regne segons en la dita letra pus largament es contengut, per occasio dela qual letre, e instigacio dels dits mossen latzer de loschos e mossen Pere dez catlar cauallers, celebrats daquen primerament diuerses uniuersals concells per vosaltres dits honorables Jurats e los prohomens dela dita uniuersitat, e Regne per certas diferencias en los parlaments saguidas, e per abreuiament del nagoci, e pus expedient conclusio de aquell, ffou remes, e comes ami en nom propri com a Berenguer Dolms de fer, e ordonar aprouar e asmenar am nouell Regiment a bo, e saludable spatxament a conseruacio dela cosa publica del dit Regne, segons pus larch en la dita remissio es expressat e contengut. E perço com poch aprofitaria les cosas principiari si aquellas a degut fi no eran deduidas Per tant denunciati a vosaltres lo dit Regiment per mi ab tot acabament mitgensant la gracia diuinal tant quant humanament he puscut veure, e sentir hauer fet e ordonat a honor de nostre Senyor deu, e seruey del dit senyor Rey, e a tota unitat, e paciffich stament del present Regne lo qual Regiment don, e liura al notari e scriua dela dita Uniuersitat açì present al qual man decontinent avosaltres lige, e publich. E dela intimacio, e publicacio vull, e man per aquell, e per lo scriua dela Governacio açì presents sien fets actes, e scriptures publicques, e consemblants continuats ala fin dela dita remissio, e altres actes per la dita raho per los dits notaris fets e celebrats lo qual Regiment es dela tenor subsaguent.

REGIMENT DE CONCORDIA ¹

Nos en Berenguer dolms caualler e conceller e camerlench del molt alt senyor Rey e Go-

¹ Aquí comença la ordinació de regiment de concòrdia, més envant corregit i esmenat. Malgrat portar al peu del document la dada de 1440 es troba col·locat entre els de 1444 any en què feu-se de bell nou, tal volta, romanguent la primera lliçió variada en alguns indrets.

uernador del Regne de Mallorca. Considerants com quascuna cosa artificiosament feta en quant se pot fer ha similitut alas naturals e vejant que continuadament les naturals han appetit de produir nouas formas. E en la practica e exercissi dela nouella forma e ordinacio de Regiment per nos feta e ordonada ab la qual lo present Regne se regeix apres la introduccio de aquella fins aci haian vist e ser pus util e expedient en algunas partidas de aquella algunas cosas deure esser de bo en millor corregidas e principalment la forma de la eleccio dela Juraria en algunas partidas ajustant e daltres disminuint e relleuant. Les quals correccions primerament per nos publicadas e denunciades als honorables Jurats e a algunas notables del dit Regne mostrant nostra voluntat voler les dites cosas corregir los quals aquellas hoydas e vistas concordantment aquellas han lohades e approuades. Per tant nos zelants continuadament per tot nostre poder la concordia e benauenir dels habitants del dit Regne e la utilitat de aquell per squiar tota ambicio e remoure tots duptes e scrupols qui en alguns lochs dela dita ordinacio de regiment saguir se posqueren instants e requirents los dits honorables Jurats e les dites honorables persones del dit Regne a supplicacio de aquells per virtut dela facultat e potestat en la dita noua ordinacio de regiment per nos reseruada e retengude hauem fetes les dites correccions segons en alguns dels dits capitols dela dita noua ordinacio de regiment es contengut, les quals hauem fetas en aquells ajustar e corregir en los lochs per nos designats e assignats. La qual noua ordinacio de regiment sots la dita forma corregida, e ordonada, prouehim e statuim e menam daquiauant emper tos temps esser *ad unguem*, inuiolablement segons serie e tenor de aquella ala letra sens alguna interpretacio e glosa servada e tinguda sots les penas en la dita noua ordinacio de regiment apposades e contengudes, la qual ordinacio axi corregida es dela tenor saguent.

En nom de nostre senyor deu. Sie atots manifest que nos en Berenguer dolms Caualler Conceller, e Camerlench del molt alt Senyor Rey, e per lo dit senyor Governador en lo Regne de Mallorca. Attanentsanos en nom propri concordablement esser stat remes per los Jurats, e prohombres del dit Regne ordonar forma e orde de regiment uniuersal en lo dit Regne per paciffich util e reposat stament de aquell,

Aço per obediencia, e execucio dels manaments, e exortacions del dit Senyor dressats e fets als dits Jurats e pro homens, segons appar en la letra del dit Senyor, data en Gayeta a VII dies del mes de desembre del any dela natiuitat de nostre Senyor MCCCCXXXVIII, e presentada als dits Jurats, e prohombres per los honorables mossen Latzer de loscos procurador Reyal, e mossen Pere descallar Cauallers. Ordonam la forma e orde del dit uniuersal regiment, segons deual se sagueix, la qual uolem, e ordonam sie dit, e anomenat Regiment de concordia, e per lo qual speram en nostre Senyor Deu sera prouehit a Jos inconuenients los quals entre los altres acostumen asdeuenir en los regiments uniuersals. Lo primer inconuenient es indiscreta eleccio de insuficients personas lo qual se sagueix per remetre les eleccions totalment a sorts, e aquest inconuenient se pot es deu repellir per discrecio de bons electors. Lo segon inconuenient es contradiccio, e diuis quis seguexen per ambicio, e practiques de voler haue certas determenades e voluntarias personas als officis e administracions uniuersals per fer a propria e particular voluntat, lo qual inconuenient se pot es deu foragitar per sort. E jatsia les dites cosas sien vistes contenir en si contrarietat, empero sera hi prouehit tant quant humanament se pot ab lo adjutori de nostre Senyor Deu per la present ordinacio. Car seran examinades les elections axi per discretio de electos com per sort la qual repelleix contradiccions.

I. Dels abatuts.

E primerament ordonam que tots los homens dela illa de Mallorca de XXV anys en sus, axi dela Ciutat com deffora ydoneus e sufficients per concellar la uniuersitat del dit Regne en los actes del uniuersal Regiment aconaguda del Governador, o de son lochtinent, e dels Jurats del dit Regne sien scrits en dos llibres, aço assignats, e daquiauant assignadors, un en la Governacio, altre en la casa dela uniuersitat, per los scriuans dela Governacio, e uniuersitat. Declarant, e stauint que algun quls sia abatut, o fet no pagador, o qui sie conuensut condempnat, o confessat judicialment composat, o remes de haue fet frau, e dol en administracio de peccunias, o officis publichs dela dita uniuersitat no dege ne puxe en los dits llibres esser scrit. E si ja era scrit, sie en los dits casos haut per no scrit.

II. *Que deutos axi principals com fermanses no puxen esser de consell ne regir algun offici.*

Item statuim, e ordonam que tots aquells qui son deutos, axi principals com fermanses, per raho de compres de ajudas drets, imposicions universals dela uniuersitat o consignacio del dit Regne, los quals seran scrits en los dits llibres si dins dos anys prop vinents, e comptadors del die dela data dela present pagat no hauran ço que deuen complidement no puxen esser de concell ne regir alcun altre offici dela uniuersitat si apres que seran stats trets e elegits, a offici de concelleria, o Juraria, o altre offici dela uniuersitat dins terme de vint e quatre horas los dela Ciutat, e dins dos dies los deffora pagat no hauran complidement. E si dins lo dit spay pagaran complidement tot lo que deuen puxen regir los dits officis. E si no pagaran complidement axi com dit es sien hauts per no elegits e sien altres elegits en loch dels segons que en semblant cars es ordonat e statuit per lo Size capitol dela present noua ordinacio lo qual disposa sobra la electio dels monaders e franchs. E aço entenem de aquells qui deuen per compres ja vuy fetas. De aquells empero qui deuran per raho de compres daquiauuant fazadores dels dits drets, e ajudas, si pagat no hauran dins un any prop vinent e saguent apres finat lo temps de la ajuda per ells comprada, ordonam esser hauts per no scrits ne puxen hauer ne regir offici alcun dela dita uniuersitat sino en lo cars, e en la forma que en lo present capitol dessus es ordonat. No entenem empero que per la adieccio de temps oposada en lo present Capitol sie en alcuna manera restreta o diletada la execucio fazadora dels dits deutos per los clauaris dela consignacio, ans puxen los dits Clauaris executar los dits deutos axi com ben vist los sera, segons forma dels Capitols de Barchelona.

Volem mesauant statuim, e ordonam que los clauaris dela consignacio del dit Regne, e lo scriua de la dita Consignacio haian e sien tinguts quascun any sis jorns abans dela festa de Sancta Lucia dar per scrits distinctement, e intelligible ab los Canalars del temps tots los deutos qui deuen per raho de compres de ajudes, e drets dela dita uniuersitat segons forma del present Capitol son prohibits regir officis de la dita uniuersitat als scriuans dela dita Governacio, e dela uniuersitat. E aço sots pena de sincientes lliures al ffishc Reyal applicadores, e priuacio de lurs officis.

III. *Que de tres en tres anys lo Governador e Jurats prenguen o haien informacio dels sufficients.*

Item per ço com ultra los qui vuy son sufficients en la dita illa venen, e crexen tots jorns de nou, car generacio pretereix e generacio sucreeix, o per oblit poden esser obmesos alguns sufficients, ordonam que de tres en tres anys, comensant la primera sepmana del mes de desembre fins al die de Sancta Lucia, los dits Governador, o lochtinent seu, e Jurats congregats en la casa, o sala dela uniuersitat prenguen, e hagen informacio dels dits sufficients qui no son scrits, e aquells façan scriure en los dits llibres per manera que tots los qui seran de edat, e sufficients per caber en lo dit Regiment hi sien mesos sens fer diferencia o part de alguns. E en la dita informacio per scriure los homens de fora, ordonam que los dits Governador, o lochtinent seu, e Jurats entre les altres informacions haian informacio principalment dels Sindichs dela part forana com sie lur gran interesser. E per remoure inconuenient que porie saguir statuhim e ordonam que si abans del terç any en lo qual se deuen scriure los no scrits se saguia cars que en la mutacio de noua concelleria lo nombre dels scrits en los dits llibres, remoguts, morts, absents e legittimament empatxats segons forma dela present noua ordinacio no abastaua a compliment dels concellers necessaris per lo concell uniuersal del dit Regne, segons deual es ordonat en la present noua ordinacio, en tal cars e no en altre puxen los dits Governador o Lochtinent seu e Jurats abans del terç any fer scriure los no scrits segons forma dela present noua ordinacio.

III. *Si sera contrast dela eleccio de aquells que seran anomenats esser de concell la maior part obtengua.*

Item per remoure dubte e inconuenient, declaram e ordonam que si en la conaxensa fazadora dels abils, e sufficients no scrits, los quals de tres en tres anys han e deuen esser escrits en los dits llibres se saguia disuari diferencia o diuersitat entre les oppinions dels dits Governador, o Lochtinent seu, e Jurats, volem que la maior part, en nombre de aquells obtengue, e que tots aquells los quals aconexensa dela dita maior part dels dits Governador, o Lochtinent seu e Jurats seran coneguts e judicats per sufficients, e abils en aconsellar los

actes uniuersals del dit Regne sien scrits en los dits dos llibres. La qual conaxensa ordonam esser feta sumariement, e de pla, e sens scrits la sola veritat actesa tot orde de proces tota apelacio friuola, e no friuolas recusacions protestacions, o qualseuulla altres actes foragitats.

V. *Que los actes sien manifestats aqui veure ho volran.*

E per prouehir, e dar orde que segons la verdadera intencio de aquesta ordinacio nouella de regiment tots los habitants del dit regne segons forma dels precedents capitols tota parcialitat, o sinistre voluntat apart posada sien egualment scrits en los dits llibres, ordonam e volem que los dits llibres com a actes publichs sien atots los habitants del dit Regne que veure ho volran manifestats, perço que cadahu de aquells qui veure ho volra puxe veure ell si hi es scrit, e qui ne quals son scrits en los dits llibres per tal que quant de tres en tres anys segons forma dels precedents capitols en lo mes de desembre per los dits Governador, o Lochtinent seu, e Jurats sera presa informacio per fer scriure los qui no son scrits cade un puxe axi desimatex com dels altres dar informacio al dit Governador Lochtinent seu e Jurats.

VI. *Dels Monaders e franchs.*

Item perço com los habitants del dit Regne puxen segons la present noua ordinacio en lo Regiment de aquell entreuenir, statuim, e ordonam que tots los Monaders, e franchs sien scrits en los dits llibres pus sien abils e sufficiens segons forma dels precedents capitols. E puxen en Jurats, concellers e altres officis beneficis, e administracions de la uniuersitat del dit Regne esser elegits e admesos, consentint ells, e volent pagar, e contribuir en tots los carrechs talls imposicions, e ajudas del dit Regne, pertant temps empero com tindran officio beneficis, o administracio de la dita uniuersitat, o seran de concell de aquella. E si ells no consenten a contribuir, e de fet pagar en los dits carrechs durant l'officio beneficis concelleria, o administracio al qual seran elegits, la eleccio sie hauda per nulla, e sie decontinent prouehit elegit, e tret altre del boçot per lo honorable Governador o son lochtinent en presencia dels jurats notaris e scriuans. E aço sie entes quant a officio de concellers. Los altres officis sien elegits segons forma dels altres capitols contenguts en

la present noua ordinacio. La qual eleccio sie feta en lo die mateix, o en lo prop saguent si lo dit franch o monader qui sera stat elegit dins spay de diuuyt horas apres feta la eleccio comptadors no haura expressament consentit per si, o per interposada persona hauent potestat en poder del scriva dela dita uniuersitat que ell dit Monader, o franch vol contribuir en los carrechs uniuersals segons forma del present Capitol. E no sie necessari esser feta denunciaçio, o certificacio alcuna per part de la dita uniuersitat al dit Monader, o franch elegit, declaram expresament per remoure dubte que si algun monader, o franch sera elegit en officio de juraria e acceptara aquell consentint contribuir en los carrechs uniuersals segons forma del present Capitol que sie haut per renunciat ala sua ffranquesa *ipso facto* axi per aquell any, en lo qual sera Jurat com per lany ladonchs prop saguent en lo qual ha romandre en concell segons forma de la present noua ordinacio.

VII. *Lo nombre dels concellers dela ciutat.*

Item ordonam que los concellers del uniuersal regiment del dit Regne sien en nombre sexanta tres compertits en la forma saguent, ço es del stament militar, o priuilegiats sis concellers. Del stament dels Ciutadans dotze concellers. Del stament dels mercaders, dotze concellers. Del qual statuim e ordonam puxen esser los notaris de la dita Ciutat en totas cosas segons es stat ordonat per lo senyor Rey en Johan. Del stament dels manestrals dela Ciutat dotze Concellers. E dels prohomens de defora, vint e un conceller. Puxen empero esser los dits concellers fins en nombre de sexante nou, si cars era que los Jurats nouells, o algun de aquells fosen elegits fora lo nombre dels dits concellers. Ordonam mes auant que ultra lo nombre dels dits concellers, e Jurats nouells romanguen, e sien en lo dit concell, com aconcellers quascun any los Jurats vells, e los dos Sindichs clauaris dels prohomens de fora del any ladonchs prop passat en semps ab hun altre Sindich elegidor per los deu Sindichs. Statuim que pare e fill o dos germans no puxen ensemps en hun mateix any esser de Concell o Jurats. Empero declaram que si segons la present nona ordinacio era elegit Jurat algu que no fos del nombre dels consellers ja trets e elegits, no sia empaxat apoder esser Jurat, posat cars que pare, o fill o germa de aquell tal elegit Jurat fos del nombre dels concellers ja trets e

elegits. Açò pertant com no volem que la facultat de triar e elegir les pus sufficients, e dispostes persones per aiurats dels scrits en los dits dos libres sia e puxa esser per alguna causa e raho restreta, o empaxada.

VIII. *Com han esser mudats lo jorn de sancta Lucia.*

Item statuhim e ordonam que cascun any sien mudats los dits consellers fets e elegits Sexanta tres consellers nouells lo dia de santa Lucia en la forma ordenada per lo prop seguent capitol. E per elegir los dits Consellers nouells ordonam quascun any esser citats tots los consellers vells los de la Ciutat ab veu de trompeta e los de la part forana ab letres per al dia de santa Lucia. Empero si tots los Consellers nouells no podien esser fets e elegits en lo dit dia de 'santa Lucia per algun cars necessari, seran continuadament en lo dia subseguent elegits.

VIII. *La forma de fer Jurats dela ciutat.*

Item statuhim e ordonam que quascun any lo dit dia de santa Lucia en la hora que apparra als dits Jurats sien tocades les batallades del seny o campana deles hores, e sien acongregats en la casa de la uniuersitat del dit Regne los dits Governador o lochtinent seu Jurats e Consellers tots, o les dues parts. E sien aportats per los dits scriuans dela Cort dela Governacio e dela uniuersitat, los dessus dits dos libres e sia vist de continent aquí per los dits Governador o lochtinent seu e Jurats Primerament dels scrits en los dits dos libres per lo stament Militar quals son morts o ladonchs absents dela illa o legitimament empatxats entre los quals volem sien hauts e reputats los LXIII Consellers del Consell general deles Tres anyades prop passades. E lexats aquells per aquell any los noms de tots los altres scrits en los dits dos libres per lo dit Militar stament sien scrits per los dits scriuans quascun nom e cognom en sengles sedules de pergami e de les dites sedules sien meses en sengles redolins de cera de una color e forma. Elos dits redolins sien mesos dins un bossot. Lo qual bossot prengua lo dit Governador o son lochtinent e menegant lo mesclara be los dits redolins. E apres per hun infant de set en vuyt anys publicament e manifesta fara treura de dit bossot hun dels dits redolins. E lo dit redoli axi tret sera de continent

ubert vist e regonegut publicament e manifesta per los dits Governador o Lochtinent seu Jurats scriuans e per quascun conseller del dit consell aquí present qui veure ho volra. E aquell hom lo nom del qual sera atrobat scrit en la sedula atrobada dins lo dit redoli sia conseller del uniuersal Consell de dit Regne per tot hun any ladonchs propseguent per lo dit militar stament. E en aquesta propdita forma sien trets e fets Sis consellers hun apres altre del dit Militar stament. E en aquesta matexa forma sien trets e fets quascun any dels scrits en los dos libres per lo stament dels Ciutadans dotze Consellers. E dels scrits per lo stament dels mercaders altres dotze Consellers. E dels scrits per lo stament dels menestrals dela Ciutat altres XII Consellers. E dels scrits per los prohombres de deffora vint e hun conseller declarant que dels dits prohombres de deffora no puxen esser trets per sort, sino hun Conseller per cascuna parroquia quascun any en la forma prop dita per esser del dit Consell uniuersal. Exceptades les parroquies següents Incha, Soller, Pollença, Sineu, Manacor e luchmaior deles quals acascuna delles hagen de necessitat esser trets per sort hun per quascuna deles dites parroquies, en aquesta forma. So es que los scrits en los dits libres per quascuna deles dites Sis parroquies sien apartadament mesos ab redolins dins hun bossot huns apres altres. E de cascuns tret hun per sort en la forma dessus dita. E apres que los dessus dits Sis seran trets, seran mesclats tots los redolins dels prohombres de deffora emsemps en hun bossot e seran ne trets Quinze de hun en hun en la forma dessus dita dels altres Consellers del dit general Consell fins acompliment del dit nombre de vint e hun dels prohombres de deffora declarant que per sort puxen esser trets hun per quascuna deles dites Sis parroquies, e no mes auant ultra los sis deles dites parroquies ja primer tretes, e elegits.

QUE NO PUXEN ESSER DEL CONCELL SINO
II JURISTAS E DOS NOTARIS

Volem mes auant e ordonam que en una Conselleria no puxen esser trets per sort cascun any mes auant de dos doctors o juristes e dos notaris o scriuans, e si mes ne exien sien hauts per no trets. E de continent sia procehit atraure altres segons forma del present Capitol. E tots los dits Sexanta Tres consellers axi trets

per sort ordenam *ipso facto* esser elegits e hauts per elegits e Consellers dela dita Uniuersitat per tot lany ladonchs prop vinent. Ordonam e volem mes auant que los dits scriuans ço es lo dela Cort dela Governacio e lo dela uniuersitat scriuens tots aquells dela Ciutat los quals segons dessus es dit seran stats mesos en redolins en dos fulls de paper en quascun tots distinctament per lurs staments. E los dits fulls en la vigilia de sant Thomas sien mesos en los dos pilars dela sala dela Uniuersitat ahon stiguen fins que sien fetes les eleccions dels Jurats, per ço que cascun Jurat e Conseller puxa esser pus facilmente informat quals pot elegir scriure o fer scriure en nouells Jurats.

X. *Lo jorn de sant Thomas sie citat lo Consell per Jurats.*

Item statuhim e ordonam que cascun any tots los dits consellers nouament elegits per la forma desus ordonada sien citats e conuocats a general consell los dela Ciutat ab veu de trompa e los de deffora ab letres per al dia de Sant Thomas apostol la donchs prop seguent per fer e elegir los Jurats del dit Regne de Mallorques los quals elegeran en la forma qui segueix.

XI. *La forma dela eleccio de Jurats.*

Item ordonam que lo dit dia de sant Thomas sien sonades les batallades del dessus dit seny o campana de les hores ason de les quals en la casa o sala dela uniuersitat sien congregats los dits Governador o lochtinent seu e Jurats vells e consellers nouells tots o les dues parts. E cascun dels dits Jurats e consellers aqui presents apellats per lo dit Governador o lochtinent seu de hun en hun per lur orde sien amonestats publicament que cascun dells segons lur consciencia elegesca dues persones del stament militar les pus sulficients quels apparra per esser Jurats dela dita Uniuersitat per lo militar stament. Elos qui sabran scriure, scriuen de llur ma o fassen scriure a altre los nom e cognoms de aquells que elegeran en una cedula o albara. Elos qui scriure no sabran fassen scriure los dits noms e cognoms a aquells de qui fiaran. E lo dit albara en lo qual axi com es dit seran ja scrits los dits dos noms, e cognoms, quascun Jurat e conseller aport e meta dins hun sach a aço diputat, lo qual stigua en lo cap del banch en que seyen los dits Governador o lochtinent seu e Jurats. E apres que cascun deis dits

Jurats e consellers hauran mesos albarans en lo sach lo dit Governador o lochtinent seu prengua lo dit sach, e en presencia dels dits Jurats e scriuans trasqua tots los dits albarans del dit sach. E de continent sia vist aqui quals dels dits scrits en los dits albarans per ajurats son stats per maior part en nombre dels dits Jurats e Consellers aqui presents scrits e elegits. Elos noms dels dos qui seran atrobats scrits per mes dels dits jurats e consellers seran scrits per los dits scriuans en sengles albarans, o cedules de pergami. E les dites cedules seran meses dins sengles redolins de cera de una color e forma. E seran mesos los dits dos redolins dins hun bossot e ben mesclats e menejats per lo dit Governador o lochtinent seu sera tret del dit bossot l'un dels dits dos redolins per hun infant de edat de Set en vuyt anys. Lo qual redoli sia ubert, lest e publicat per los dits Governador o lochtinent seu Jurats e scriuans atots los dits Consellers qui veure ho volran. E aquell lo nom del qual sera atrobat scrit en la cedula atrobada dins lo dit redoli axi tret per lo dit infant sia jurat per tot lany ladonchs prop seguent de la uniuersitat e Regne de Mallorques per lo dit militar stament. Declarant empero, que sis seguia no esser dos tantsolament scrits en mes dels dits albarans mesos axi com dit es per los dits Jurats, e consellers dins lo dit sach, mes era hun scrit en maior part dels dits albarans, e tots los altres scrits sobrepujant. E apres subsequientment eren, dos, tres o mes e tots scrits equalment e maior nombre dels restants albarans. Ordonam en tals cassos, lo hun sobrepujant los altres e los apres equalment scrits en los dits albarans esser scrits lurs noms e cognoms per los dits scriuans en cedules o albarans e mesos los dits albarans en redolins e los redolins mesos dins lo dit bossot, e del dit bossot tret hun redoli per lo dit infant vist e regonegut publicament lo dit redoli axi com dessus es disposat dels dos qui per mes son scrits e elegits. Afí que aquell lo nom del qual sera atrobat dins lo redoli axi com dit es tret per sort sia jurat de la dita Uniuersitat per lo dit Militar stament per tot aquell any ladonchs prop seguent. Statuhim empero e expressament ordonam que si algu era elegit e anomenat per Quaranta sinch Consellers, o mes del dit consell, aquell sia haut per elegit en Jurat *ipso facto*, e no sia mes asort ensemps ab los altres qui no geran stats anomenats e elegits per Quoranta sinch Consellers o mes. Empero si dos seran stats

anomenats e elegits per XXXV, o mes, sien aquells dos mesos asort. Volem mes auant e ordonam que los albarans trets del dit sach en los quals seran stades scrites les dites nominacions o eleccions fetes per los dits Jurats vells e consellers nouells de continent feta la eleccio dels Jurats per quascun dels dits staments, sien cremats en presencia de tots los dits Governador o lochtinent seu, Jurats scriuans e Consellers, prohibints expressament sots la pena contenguda e aposada en aquesta present noua ordinacio als contrafahents a aquella que algun conseller o Jurat no meta en lo dit sach albara algun senyalat dalgun senyal. E dela dita pena volem sia feta prompta e rigorosa execussio per lo Governador o son lochtinent en los contrafahents.

XII. *Si en los albarans sera error que la nominacio no sie viciada.*

Item per remoure dubte e inconuenient, ordonam e declaram que si per ignorancia error o altre qualseuol causa algun o alguns dels dits Jurats o consellers scriuen en lurs albarans per ajurats alguns que no ho pusquen esser, no sia per aço viciada la eleccio en los altres scrits e elegits qui esser ho poden, e de aquells sien mesos asort trets e elegits Jurats per quascun stament segons forma del precedent e següents capitols pus empero per quascun dels staments Militar e dels menestrals sien almenys dos scrits e elegits en los dits albarans qui puxen esser Jurats segons forma de la present noua ordinacio. E per quascun dels staments dels Ciutadans e mercaders sien almenys quatre scrits e elegits per ajurats en los dits albarans qui segons aquesta ordinacio puxen esser Jurats.

XIII. *La forma dels Jurats ciutadans e mercaders.*

Item statuhim e ordonam que dels staments dels Ciutadans e dels mercaders sien elegits per quascun stament. Primerament dels Ciutadans e apres dels mercaders dos jurats quascun any en la forma ordenada del stament Militar en lo prop precedent Capitol. Aço enadit que en cascun de aquests dits dos staments lo nombre sia duplicat. So es que alla on en lo dit Militar stament ha hun, en cascun de aquests dos staments de Ciutadans e mercaders haga dos. E alla hon en lo militar stament ha dos en quascun de aquests staments haia Quatre. E axi

dels altres nombres. Sien empero trets uberts publicats los dos redolins del bossot un apres altre successivament.

XIII. *La forma de elegir Jurats menestrals.*

Item ordonam que del stament dels menestrals sia elegit hun Jurat cascun any en la forma dessus ordenada de elegir un Jurat del stament Militar, les quals eleccions de Jurats si per algun cars no podien esser totes fetes lo dit dia de Sant Thomas, puxen e hagen esser fetes en lo dia prop següent.

XV. *Que los Jurats puxen elegir Jurats de consell e fora de consell.*

Item statuhim que cascun Jurat e Conseller puxa scriure e elegir Jurats de quascun dels dessus dits quatre staments de nombre empero dels scrits en los dits dos libres cascun de lurs staments, sis vol sien Consellers de aquell any hono. E aço per tal que sia pus ampla la facultat acascun de elegir e triar les pus sufficients persones quels apparra per esser Jurats e atots altres officis. Exceptat Jurat e conseller puxen esser elegits e admesos axi dels scrits en los dits libres com dels no scrits.

XVI. *Que los Jurats e consellers haian a vagar per tres anys.*

Item statuhim e ordonam que los qui seran stats Jurats e consellers apres introduhida la present noua ordinacio de regiment hagen a vagar tres anys continus e cumplits entre los quals los qui seran stats Jurats del dit Regne de nombre dels LXIII consellers qui son trets per sort segons forma dela present noua ordinacio no puxen esser Consellers del dit Consell.

XVII. *Jurament prestador per los Jurats.*

Item statuhim e ordenam que los dits Jurats quascun any en començament de lur administracio e offici fassen e presten lo Jurament dela forma següent en poder del Governador o de son lochtinent en lo Castell Royal.

LA FORMA DEL JURAMENT

Nos X e X jurats, juram per nostre senyor Deu e per los sants Quatre euangelis corporalment per nos tocats que salues les fealtats drets

e regalies del senyor Rey per nostre poder e saber procurarem la utilitat publica dela Uniuersitat del Regne de Mallorca. E en totes eleccions e actes de la dita Uniuersitat seruarem e seruar farem la present noua ordinacio de Regiment. E no pendrem Jureddiccion ordinaria ne arbitraria sens licencia e consentiment del senyor Rey o del Governador del dit Regne de Mallorca o de son Loctinent.

XVIII. *Eleccio de officials Reals.*

Item statuhim e ordenam que cascun any los Jurats nouells circa de la festa de Sant Julia fassen citar lo dit Consell uniuersal en la forma ja dessus designada e fassen congregar ason deles batallades axi com dessus es dit los consellers del dit general Consell e les dues parts en la casa o sala de la dita Uniuersitat, e aqui alegesquen los officials dela dita Uniuersitat següents. So es, Aduocat, Sindich, Oydors de comptes e los officials Reyals e lurs assessors hun offici apres altre per scrutini deles mes veus dels Consellers del dit Consell general. Ela eleccio delsofficials Reyals en virtut del priuilegi ara nouament atorgat por lo senyor Rey abeniplitat, tant com durara lo beniplasit del dit senyor.

Eleccio de missatgers. Declaram e volem que los scrutinis de mes veus axi en aquestes elections com de misatgers o altres fahedores e ordenades per la present noua ordinacio de regiment, sien fetes ab albarans o cedules so es que cascun del Consell scriua o fassa scriure lo nom e cognom de aquell o aquells qui eligira en hun albara o cedula, la qual albara meta en hun sach lo qual stiga al cap del banch on veuen los dits Governador e Jurats e aquell o aquells lo nom o nom del qual o quals seran atrobats scrits en maior nombre dels dits albarans sia haut per elegit *ipso facto* per scrutini de mes veus. E si eren dos o mes eguals en veus sien los dits eguals en veus mesos a sort ab redolins segons forma dela present noua ordinacio. E aquell qui exira per sort sia haud per elegit *ipso facto* per scrutini de mes veus fet. Sie mes auant elegit lo offici de exegudor, en la forma empero ordonada de elegir hun jurat

XVIII. *Oydors de comptes.*

Item ordenam que dels oydors de comptes sien dos dela ciutat e hnn deles parts foranes,

los quals oydors de comptes sapien legir e scriure. En altra manera no puxen esser elegits ne admesos en regir lo dit offici.

XX. *Que exequdor sie un any del stament militar, altre Ciuteda o mercader e que no haia part en ajudes.*

Item ordenam que hun any lo Exequdor sia del stament Militar altre any dels staments dels Ciutadans o mercaders. Ordenam empero que algun qui comprara o haura part en compres de ajudes o drets uniuersals, o fermana fara en les dites compres durant lo temps de les dites ajudes o drets comprats no puxa esser elegit ne admes al dit offici de exequdor ne regir lo dit offici per substitucio o regencia ni en altre manera alguna. Esiessentia exequdor compraui les dites ajudes, prenia parto fermança feya en compra de aquelles sia *ipso facto* priuat del dit offici e encorrega en pena irremissible de CC lliures Reals Mallorca minuts per meytat aplicadores al fisch del senyor Rey e ala obra dels murs dela ciutat. E ental cars los jurats puxen altra per exequdor substituhir.

XXI. *Eleccio de Mostassaff.*

Item statuim e ordenam que cascun any en la vigilia de sinquagesima citat primerament e conuocat lo Consell dela Ciutat en la forma acostumada sien elegits quatre bons homens per amustaçalf hun any del stament Militar e altre delstament dels Ciutadans en la forma e manera dessus ordonada per elegir jurats. Saluo que seran scrits sis bonshomens a Mustaçaff per cascun Jurat e Conseller e aquells sis quis attrobaran per mes esser stats scrits en los albarans seran per lo scriua dela uniuersitat scrits en sedoles de pergami e meses en Redolins e en lo bossot. E seran ne trets quatre hun apres altre per hun infant. E aquells quatre successiuament hun apres altre seran uberts lests e publicats en la forma ordenada en la eleccio dels jurats. E hauts per elegits *ipso facto* al dit offici de Mustaçaf e presentats al Governador, o ason loctinent qui de aquells quatre pendra e elegira hun per esser Mustaçaf. Declaram empero que si no eren sis tansolament scrits en los dits albarans o maior part de aquells tots los altres sobrepujants mas eran fins en nombre de sinch sobrepujants tots los altres, e altres apres egualment scrits en los restants albarans, o tots egualment scrits en los dits albarans, los prop dits sobrepujants los al-

tres e tots los eguals sien escrits per lo dit scriua en sedules de pergami mesos en redolins e en lo bossot e trets quatre un apres altre per lo dit infant uberts lests e publicats e hauts per elegits en la forma dessus dita.

XXII. *Eleccio de cequier.*

Item statuhim e ordenam que quascun any en la viglia dia precedent dela Festa de Sant iohan babtista sien elegits per lo consell dela Ciutat quatre bones persones ab offici de sequier en la forma prop dita del Mustaçaff dels quals quatre lo Governador o lochtinent seu pendra un per al dit offici.

Consols e jutge. E lo dit dia seran elegits dos Consols so es la un notable Ciutada qui sia stat Jurat dela Uniuersitat del Regne de Mallorques e laltre mercader o patro en la forma dessus ordenada de elegir un jurat. Sera mes auant en lo dit dia elegit jutge patro o mercader.

XXIII. *Mestra de guayte.*

Item statuhim e ordenam que en la viglia de santa Caterina cascun any citat primerament e conuocat lo Consell dela Ciutat sia per aquel elegit lo offici del mestre de guayta en la forma dessus ordenada de elegir un jurat.

XXIIII. *Eleccio de missatgers.*

Item ordonam que los missatgers los quals elegira la dita uniuersitat, sien elegits per scrutini demes veus del general Consell en la forma ordenada e declarada en lo XVIII° Capítol dela present noua ordinacio de Regiment. E aço per tant com en les missatgeries se requer singular industria de persones, per que no pot ni deu esser remes asort. E si ha aesser los dits Misatgers en nombre mes de dos sien dela Ciutat los dos e un dels prohomens de deffora segons la antiga ordinacio e custuma.

XXV. *Que les dues parts del consell haian esser concordades.*

Item statuhim e ordenam que en totes eleccions e determinacions fahehores per los dits consells uniuersal o general, quod idem est, e consell dela Ciutat hagen esser citats tots los consellers als quals pertany fer les dites eleccions o actes los dela Ciutat ab veu de trompa e los de deffora, ab letres en la forma acostumada atemps couinent. E sien congregats los dits consellers per les batallades del seny o campana deles hores e hagen a esser en cascuna

e leccio o determinacio presents e congregats en la casa o sala dela uniuersitat almenys les dues parts dels consellers citats e als quals perteneyra fer la dita eleccio determinacio o acte e hagen a esser concordants en les dites determinacions dels negocis uniuersals almenys les dues parts dels consellers presents, en les eleccions empero seran seruades les formes dessus ordenades.

XXVI. *Eleccio dels Clauaris.*

Item statuhim e ordenam que los dos Clauaris los quals regexen la consignacio en virtut dels Capitols de Barchelona sien elegits de dos en dos anys per ados anys tantsolament en lo mes de jener, so es la un sia anomenat per los crehedors segons forma dela sentencia Rey al abans que sia tengut lo consell general per fer eleccio de officials nous dela casa e altre sia elegit ensemps ab aquell ja anomenat per lo dit general Consell quant elegiran los officials dela dita casa dela uniuersitat e Regne de Mallorques. E començaran los dits Clauaris regir lur offici lo primer dia del mes de febrer. E aximateix volem e ordenam que los Exactors dela dita consignacio sien mudats de dos en dos anys per quascuns Clauaris en la fi del primer any, que haura regit. So es en lo mes de Janer prop seguent apres que seran stats elegits. E la administracio dels dits exactors e actes fahedors per aquells stien e sien acarrech dels Clauaris qui aquells hauran legits. Declaram empero que la distincio dels staments feta e ordenada en la eleccio dels jurats no sia entesa repetida ne haer loch en les eleccions de aquest e altres officis los quals referim ala forma dela eleccio dels jurats. Declaram mes auant que los actes los quals fa lo Governador o son lochtinent en la eleccio dels jurats soplexqua e fassa lo jurat qui tindra lo primer loch en les eleccions dels altres officis e administracions uniuersals.

XXVII. *Que algun no puxe ensemps regir dos officis.*

Item statuhim e ordenam que algun no puxa tenir, regir ne administrar ensemps dos officis dela Uniuersitat ne axi poch dos officis un dela uniuersitat altre dela consignacio. Empero no entenem hi sia compres offici de conseller. Exceptam mes auant lo offici de aduocacio dela Uniuersitat lo qual puxa tenir jurat o altre qual seuulla official dela dita uniuersitat qui sia juriste.

ANTONI PONS,

(Continuará)

PAPELES REFERENTES A BALEARES QUE SE CONSERVAN EN EL ARCHIVO DE LA EM- BAJADA DE ESPAÑA CERCA DE LA SANTA SEDE

De los índices analíticos de los códices de la biblioteca y de los documentos de los siglos XVII y XVIII del Archivo de la Embajada de España cerca de la Santa Sede, formados por Fr. José M. Pou O. F. M. y publicados de Real orden por el Ministerio de Estado, entresacamos todas aquellas referencias que afectando a nuestra provincia pueden contribuir a proporcionarnos datos para su historia.

CODICES

Codice 70.— *García del Pino, José. Juspatronato di Spagna e controversie t. I.*

Fol. 67. Indultum nomin. personas gratas et acceptas ad canon, etc. regnorum Arag., Valentia, Sicilia, Maioricarum, Sardinia et Princ Cathalonie. 1493.

Cod. 71.— *García del Pino, José. Juspatronato di Spagna e controversia sopra di quello con il Chumazero e Chumazerillo et anessi con li tre Concordati di Clemente XI, Clemente XII e Benedetto XIV, disposti da J. del Pino. t. II.*

Fol. 8. Appellationum Judex in insula Majoricen constituitur Gaspar Bartholomei canonicus Majoricen. Clemente VII, 6.º Kal. Dec. 1523.

Cod. 202.— *Materias de Ritos. s XVII.*— Mallorca (bendición de incienso y censura). fol. 269.

Cod. 210 — *Bullarum et Brevium, t. IV.*

1713. — Fol. 268. Biglietto della Segret. di Stato a Mons. Molinas, Min. del Re Cattolico. Breve di papa Clemente XI a Filippo V, Re Cattolico, li 29 lug. 1713. (Sobre la toma de Menorca por los ingleses).

Cod. 214 — *Bullarium et Brevium, t. VIII.*

Fol. 210.—Memoria tocante a la isla de Ibiza en orden a monedas y medidas que remitió Don Francisco Izquierdo de Berbegal al Cardenal de Aragón. 1662.

Cod. 218. — *Bullarum et Brevium, t. XII.*

Fol. 106. — Desp. sobre Fr. Lorenzo Despuig. minimo. 1691.

Fol. 129. — Confirmación de la concordia de Mallorca, entre la ciudad... y el Estado eclesiástico. 1694.

Cod. 220. — *Bullarium et Brevium, t. XIV.*

Fol. 183.—Carta orden de S. M. en favor de los religiosos Minimos de S. Fran-

cisco de Paula, sus fieles vasallos del Reino de Mallorca. 1716.

Fol. 191. — Despacho de S. M. con el qual manda se guarden al estado eclesiástico de Mallorca sus privilegios. 1716.

Fol. 297. — Carta sobre la pretension de mallorquinas y aragonesas en las dotes de Santiago. 1720.

Cod. 216. — *Bullarium et Brevium*. t, XX.

1739. — Fol. 55. — Memoria de los P. P. Mínimos .. al cardenal Acquaciva... sobre perjuicios que reciben los de la provincia de Mallorca.

Cod. 238. — *Diversos Diplomas, bulas y breves de los años 962 a 1520.*

Fol. 83. — Unión de Mallorca al reino de Aragon por el rey Alfonso.

1286. — La misma unión, traducida en italiano: Unión del Reino de Mallorca a Aragón. Copia dell'Unione del regno di Majorca.

Cod. 286. — *Miscelanea S. XVII-XVIII*

Fol. 117. Romana. Dotis puellarum (Mallorca, siglo XVII.)

Cod. 314. — *García del Pino, José* Accidenti e casi memoriali di controversie tragici degni di memoria.

T. XVI. (fol. 158) Representación hecha a la Congregación de la nación española sobre diferencias y palabras que D. Juan Dezcallar tuvo con el Perobitum, quien le mandó poner preso. 1674.

Cod. 392 — *Miscelanea (1647-1700).*

Fol. 113. — Certificación de como el reino de Mallorca es isla adyacente a España. 1670.

PAPELES DEL SIGLO XVII

Legajo n.º 61. — *Estado (1648-1654).*

1651. (fol. 76-109). — Pleito sobre la iglesia de Santiago de Mallorca, 20 Ag.

Leg. 72. — *Estado (1670-1674). Documentos sobre los correos de Roma, fortificaciones, tropas, movimientos bélicos en diversas naciones, corsarios, etc.*

1673. (fol. 129-242). Pretenciones de los corsarios de Malta, Mallorca y Liorna de correr los mares del Archipiélago.

Venecia declara las dificultades de conservar la paz con Turquía, si se permite a los corsarios de Mallorca, Malta y Liorna correr los mares del Archipiélago, 28 Oct.

Leg. 102. — *Iglesias. Inmunidad eclesiástica.*

2. — Derecho de asilo. Reales despachos sobre necesidad de restringirlo en las iglesias y conventos que se citan, entre ellos los de Mallorca, por los innumerables abusos que ocasionaban, especialmente con la protección a toda clase de bandidos. Negaciones para la limitación del privilegio del fuero en Valencia, Mallorca y Cataluña.

Leg. 106. — *Aragón. Diócesis de Barcelona, Elna, Gerona, Jaca, Huesca, Lérida, Mallorca, Orihuela, Solsona, etc.*

1. Mallorca, (fol. 105-159). Pensión sobre este Obispado, extinguida; *pariatge* hecho por el Rey don Jaime de Aragón (19 Abril 1330) sobre la pavordia y rectorías de Menorca.

Compromiso entre la autoridad civil y eclesiástica del reino de Mallorca, referente a diezmos, 1510.

Que el Obispo pueda continuar proveyendo las dignidades de su Cabildo sin intervención de los canónigos.

Aplicación de los frutos vacantes del Obispado a la fábrica de la Catedral, 3 Sep. 1606.

Desmembración de una canongia de la mitra, 21 Feb. 1617.

Diferencias entre el Obispo y los Jurados de Mallorca; procedimientos del primero con el Virrey y Audiencia del Reino, 1677.

Confirmar la concordia ajustada entre ambas potestades, 1684-94.

Procedimientos del Obispo contra Gerardo Dezcallar, caballero de la Orden de Calatrava, y el Conservador de las Ordenes Militares; que no se perjudicase a las regalías, 1694.

Leg. 107. — *Aragón. Diócesis de Valencia, Vich, Ibiza y Zaragoza.*

3.—Ibiza. (fol. 216-239).

Reales Cédulas pidiendo la erección del Obispado de Ibiza, en vista de los graves daños que sufría la isla, por falta de Pastor. 27 Sep. 7, 5 Sep. 1609.

Jurisdicción de la isla, dividida en cuatro partes. 6 Oct, 1612.

Instancia para la erección del Obispado, 1612.

Facultades al Nuncio para dispensa matrimonial en esta región, 22 Sep. 1653.

Derecho de asilo en Ibiza, 31 Oct. 1653

Leg. 108.— *Aragón (1601-1615).*— *Presentación de Obispos y abades; beneficios, pensiones, etc.*

1603-4 (fol. 33 119).—Frutos de la sede vacante de Mallorca, a favor de la fábrica de su iglesia, 17 mayo.

1609. (fol. 239-250).—Sobre la erección del Obispado de Ibiza y suspensión de su pavordia, 6 Abr.

1610. (fol. 251-279).—Que los eclesiásticos de Mallorca paguen derechos al General de aquella región, como lo hacían los de Aragón, Cataluña y Valencia con el propio, 12 Jul.

1611. (fol. 280 308).—Sobre la erección del Obispado de Ibiza, Abril-Agosto.

Leg. 109.— *Aragón. (1616 - 1634).*— *Obispos y abades, beneficios, pensiones, etc.*

1624. (fol. 226-233).—Breve sobre el gobierno eclesiástico de Ibiza. En Jul.

1625. (fol. 234-295).—Obispado de Mallorca v. p. m. de Felix de Guzmán, para Baltasar de Borja, arcediano de Játiva, 26 Jul.

1626. (fol. 296-318).—Casados sin dispensa en Ibiza, Sep.

Eclesiásticos de Mallorca, 23 Dic.

1630. (fol. 384-409).—Obispado de Mallorca v. p. m. de Baltasar de Borja, para Fr. Juan de Santander, franciscano, Comisario general de Indias en la Corte de S. M. Se obliga a la misma mitra a dar perpetuamente cien cuarteras de trigo a las Carmelitas descalzas de la misma ciudad y una pensión temporal a Francisco de Castellví, Regente de la Cancillería del Consejo de Aragón, 30 Oct.

Leg. 110.— *Aragón. (1648 - 1659)*— *Obispos y abades, sisas, contribuciones, beneficios, pensiones, etc.*

1651. (fol. 31-49).—Mallorca, fábrica de la Catedral.

1652. (fol. 50-72).—Arzobispado de Tarragona (v. p. m. del Dr. Duran, obispo de Urgel, que falleció antes de tomar posesión de aquella mitra) para Francisco de Rojas, Auditor de la Rota con la condición de que preste su consentimiento para la erección del Obispado de Ibiza y para el asiento de la Jurisdicción temporal de ciudad de Tarragona, 3 Ag.

1654. (fol. 95-183).—Por la pronta expedición de las bulas del Obispo electo de Mallorca, Miguel Pérez de Nuevos, Septiembre.

Papeles referentes a Mallorca; sobre jurisdicción de S. M.; contribución de los eclesiásticos, etc.

Leg. 111.— *Aragón. (1660-1676).*— *Presentación de obispos y abades; pensiones y otras mercedes.*

1660. (fol. 1-29).—Obispado de Tarragona, v. p. m. de Fr. Pedro Manero, para Diego Escolano, Obispo de Mallorca, 10 Abr.

Obispado de Mallorca, v. p. p. de Diego Escolano al de Tarragona, para Pedro de Manjarrés, del Consejo de la Inquisición, 4 Sep.

1671. (fol. 169-214).—Obispado de Mallorca, v. p. m. de P. Manjarés, para Bernardo Cotoner, Obispo de Oristano; pen. a las Carmelitas descalzas y a los Inquisidores de aquella ciudad, 20 Junio.

Leg. 112.— *Aragón, (1667 - 1688).*— *Obispos y abades, beneficios y rentas eclesiásticas.*

1681. (fol. 115-136).—Obispado de Urgel, v. p. m. del Dr. Copons, para Juan B. Desbach, Inquisidor de Mallorca, 10 Diciembre.

1683. (fol. 166-218).—Que en la isla de Menorca puedan los soldados cortar leña en el terreno de los eclesiásticos, 24 Febrero.

1684. (fol. 219-242).—Obispado de Ma-

Ilorca v. p. m de Bernardo Cotoner, para Pedro de Alagón, Arzobispo de Oristano, 30 Julio.

Leg. 121. — *Italia. (1654-1667).*

1662-63. (fol. 238-273). — Arzobispado de Oristano, v. p. p. de Fr. Alvarez de Sotomayor al Obispado de Barcelona, para Bernardo Cotoner, 28 Ag.

Leg. 122. — *Italia. (1668-1680).* — *Reales Cédulas sobre provisión de obispados.*

1671. (fol. 69-124). — Arzobispado de Oristano, v. p. p. de Bernardo Cotoner al Obispado de Mallorca para Pedro de Alagón, obispo de Ampurias, 20 Oct.

Leg. 131. — *Ordenes militares.*

(fol. 1-188). — Disidio entre el Juez conservador de las Ordenes militares de Mallorca y el Obispo de la misma Diócesis, Sept. 1695 (?)

Leg. 135. — *Ordenes Militares. — Caballeros de Calatrava.*

1691-99. (fol. 255-295) — Causa pendiente entre Gerardo Dezcallar, la Orden de Cataluña y el Obispo de Mallorca.

PAPELES DEL SIGLO XVIII

Leg. n.º 165. — *Reales Ordenes (1715).* — *Asuntos políticos, etc.*

Jul. — Rendición de Palma.

Leg. 166. — *Reales Ordenes. (1716).* — *Asuntos políticos, etc.*

Julio. — Franciscanos en Mallorca, 114, 172.

Octubre. — Materias religiosas en Menorca.

Leg. 167. *Reales Ordenes, (1717).* — *Asuntos políticos, etc.*

Febrero. — Religión en Menorca, 24, 53, 69, 139.

Leg. 172. — *Reales Ordenes, (1722).* — *Asuntos políticos, etc.*

Octubre. — Materias religiosas en Menorca, 295, 237, 270, 292.

Leg. 173. — *Reales Ordenes, (1723).* — *Asuntos políticos, etc.*

Febrero. — Religión en Menorca, 41, 132, 267.

Leg. 175. — *Reales Ordenes, (1725).* — *Asuntos políticos, etc.*

Mayo. — Religión en Menorca, 117.

Leg. 177. — *Reales Ordenes, (1727).* — *Asuntos políticos, etc.*

Noviembre. — Venerable Gaspar Bono.

Leg. 178. — *Reales Ordenes, (1728).* — *Asuntos políticos, etc.*

Abril. — Erección del Obispado de Mahón.

Diciembre. — Que Gibraltar y Menorca vuelvan al dominio de España.

Leg. 180. — *Reales Ordenes, (1730).* — *Asuntos políticos, etc.*

Junio. — Obispo de Mallorca.

Leg. 181. — *Reales Ordenes, (1731).* — *Asuntos políticos, etc.*

Septiembre. — Religión en Menorca.

Leg. 192. — *Reales Ordenes, (1743).* — *Asuntos políticos, etc.*

Septiembre. — Buques mallorquines vueltos a España.

Leg. 195. — *Reales Ordenes, (1746).* — *Asuntos políticos, etc.*

Enero — Lorenzo Despuig, 20, 39.

Leg. 220. — *Reales Ordenes, (1771).* — *Asuntos políticos, etc.*

Julio. — P.P. Pedro Camps y Bartolomé Casesnoves, O. S. A.: por los católicos de Menorca emigrados a la Florida, 61, 88.

Leg. 222. — *Reales Ordenes, (1773).* — *Asuntos políticos, etc.*

Octubre. — El Obispo de Mallorca y el Gobernador de Mahón.

Leg. 227. — *Reales Ordenes, (1778).* — *Asuntos políticos, etc.*

Octubre. — Obispado de Ibiza.

Leg. 228. — *Reales Ordenes (1779).* — *Asuntos políticos, etc.*

Julio.—Venerables Juan B. de la Concepción, Gaspar Bono y M.ª Ana de J. de Madrid.

Leg. 230.—*Reales Ordenes, (1781).*—*Asuntos políticos, etc.*
Sep.—Rendición de Menorca.

Leg. 231.—*Reales Ordenes, (1782).*—*Asuntos políticos, etc.*
Feb.—Rendición del castillo de San Felipe de Menorca.

Leg. 232.—*Reales Ordenes (1783).*—*Asuntos políticos, etc.*
Enero.—Causa de la Venerable Catalina Tomás.
Febrero.—Causa del Venerable Gaspar Bono.
Julio.—Miguel Truyols, mallorquín.

Leg. 234.—*Reales Ordenes, (1785).*—*Asuntos políticos, etc.*
Enero.—D. Antonio Despuig, Auditor de la Rota por la Corona de Aragón.
Agosto.—Bernardo Nadal.

Leg. 236.—*Reales Ordenes, (1787).*—*Asuntos políticos, etc.*
Julio.—Bernardo Nadal, oficial de la Secretaría de interpretación de lenguas.
Noviembre.—Juan Miralles, mallorquín.

Leg. 237.—*Reales Ordenes, (1788).*—*Asuntos políticos, etc.*
Reales ordenes sueltas.—Julio.—Recomendando a Antonio Despuig, Auditor de la Rota.

Leg. 238.—*Reales Ordenes 1789.*—*Asuntos políticos, etc.*
Octubre.—Canónigo Bernardo Nadal.

Leg. 240.—*Reales Ordenes, (1791).*—*Asuntos políticos, etc.*
Mayo.—Juan Despuig, sobrino del Obispo de Orihuela.

Leg. 241.—*Reales Ordenes, (1792).*—*Asuntos políticos, etc.*
Mayo.—Recomendación a Cristóbal Cladera.

Leg. 243.—*Reales Ordenes, (1794).*—*Asuntos políticos, etc.*

Jul.—Para la erección de un obispado en Menorca.

Leg. 249.—*Reales Ordenes, (1800).*—*Asuntos políticos, etc.*

Jun.—Indulto general de carnes y lactinios con inclusión de las islas Baleares, 32, 79.

Leg. 253.—*Reales Ordenes, 1718-24.*—*Presentaciones para obispados, etc.*

1721 (fol. 183-284) Mayo.—Obispo de Jaca a Fray Miguel Estela, General de los Mínimos.

1722 (fol. 285-349) Febrero.—Obispado de Mallorca a Juan Fernández Zapata.

Leg. 254.—*Reales Ordenes 1726-30.*—*Presentaciones para obispos, etc.*

1729 (fol. 233-263) Mayo.—Obispo de León a Juan Fernández Zapata, Obispo de Mallorca.

1730 (fol. 264-321) Junio.—Obispo de Mallorca a Fray, Benito Panelles, ex-General O. S. B.

Leg. 258.—*Reales Ordenes, 1744-46.*—*Presentaciones para obispados, etc.*

1744 (fol. 1-101) Junio.—Obispo de Mallorca a José de Cepeda.

Leg. 259.—*Reales Ordenes, (1747-9)*—*Presentaciones para obispados, etc.*

1749 (fol. 219-340) Diciembre.—Obispado de Coria a José de Cepeda, titular de Mallorca.

Leg. 260.—*Reales Ordenes, (1750-53).*—*Presentaciones para obispados, etc.*

1750 (fol. 1 122).—Marzo.—Obispo de Mallorca a Lorenzo Despuig.

Leg. 262.—*Reales Ordenes (1758-63).*—*Presentaciones para obispados, etc.*

1763. (fol. 302-403) Mayo.—Arzobispado de Tarragona D Lorenzo Despuig, titular de Mallorca; este Obispado para D. Francisco Garrido de la Vega

Leg. 264.—*Reales Ordenes, 1771-7.*—

Presentaciones para Obispados de Indias.

1771 (fol. 1-50) Diciembre. — Obispado de Córdoba a Francisco Garrido, titular de Mallorca.

1772 (fol 51-105) Abril. — Obispo de Mallorca a Juan Diaz de la Guerra.

Leg. 265. — *Reales Ordenes, 1778-82.* — *Presentaciones para Obispados.*

1778 (fol. 1-57) Diciembre. — Obispado de Mallorca a Pedro Rubio.

Leg. 266. — *Reales Ordenes, 1783-4.* — *Presentaciones para Obispados.*

Abr. - May. — Pensión a los tenientes generales Bernardo de Gálvez, Juan Pinto de Segovia y el Conde del Asalto por haberse distinguido en la conquista de Menorca.

Idem, al capitán Antonio Llano, y al capitán general Conde de O'Reylli.

1783 (fol. 161-162) Junio. — Nuevo Obispo de Ibiza para Fr. Manuel de Abad y Lasierra, prior de Meyá.

Leg. 268. — *Reales Ordenes, 1787-8.* — *Presentaciones para obispados, etc.*

1787 (fol. 1-130) Agosto. — Obispo de Astorga a Manuel de Abad Lasierra, traslado de Ibiza.

1788. — (fol. 131-360) Febrero. — Obispo de Ibiza a Eustaquio de Azara.

Leg. 270. — *Reales Ordenes, (1791-92).* — *Presentaciones para Obispados, etc.*

1791. (fol. 1-127) Mayo. — Obispado de Orihuela a D. Antonio Despuig.

Leg. 271 — *Reales Ordenes, (1793-4).* — *Presentaciones para Obispados, etc.*

1793. (fol. 1-165) Octubre. — Obispado de Jaén a D. Pedro Rubio titular de Mallorca.

1794. (fol. 166-355) Mayo. — Obispado de Mallorca D. Bernardo Nadal.

Julio. — Obispado de Barcelona a Fr. Eustaquio de Azara, de Ibiza.

Sep. — Obispado de Ibiza a Clemente Llocer.

Leg. 272. — *Reales Ordenes (1795-6)* — *Presentaciones a obispados, etc.*

1795. (fol. 1-251) Enero. — Renuncia del Arzobispado de Valencia y presentación de Despuig. (tr. de Orihuela) para dicha mitra.

Febrero. — Sobre la erección de un Obispado en Menorca.

Sep. — Arzobispo de Sevilla a D. Antonio Despuig, tr. de Valencia.

Leg. 273. — *Reales Ordenes (1797-98).* — *Presentación a Obispados.*

1797. (fol. 1-187). — Junio: Obispado de Menorca a Antonio Vila Camps.

Leg. 279. — *Oficios de las Embajadas (1716).*

Septiembre. — Franciscanos de Mallorca 927, 1198, 1217, 1270, 1300.

Noviembre. — A favor de Fr. Vicente Cópola, trinitario y Francisco Matheu, oyente de Mallorca.

Leg. 280. *Oficios de la Embajada, (1717).*

Feb. — Insultos a la iglesia católica en Menorca, ocupada por los ingleses, 170, 247, 396, 509, 693, 768.

Oct. — Pedro Dezcallar.

Leg 284. — *Oficio de la Embajada, (1722).*

Abril. — Fray Juan Fernández Zapata, Obispo de Mallorca 300, 339.

Agosto — Asuntos de Menorca. 610, 709, 752, 801.

Leg. 285. — *Oficios de la Embajada (1723).*

Innovaciones religiosas intentadas por el Gobierno inglés en Menorca, 106, 277, 628, 684, 735, 753.

Leg. 287. — *Oficios de la Embajada (1725).*

Cartas de don Felix Cornejo, Representante interino de España cerca de la Santa Sede a los Secretarios del Rey. Mayo. — Dependencias de Menorca.

Leg. 290. — *Oficios de la Embajada, (1727).*

Jul.—Sucesos de Menorca, 1048, 1063, 1510.

Leg. 291.—*Oficios de la Embajada*. (1728).

Febrero.—Prisión del mallorquín Jaime Palombo, 171, 207 y 217.

Marzo.—Prisión del nuevo Obispo de Mahón.

Leg. 295 —*Oficios de la Embajada*, (1731).

Agosto.—Materias religiosas en Menorca.

Leg. 296.—*Oficios de la Embajada*, (1732).

Noviembre.—Mínimos en Mallorca.

Leg. 309.—*Oficios de la Embajada*, (1746).

Febrero.—Lorenzo Despuig, Sumiller de cortina del Infante D. Felipe.

Leg. 312.—*Oficios de la Embajada*, (1749).

Julio.—D. Lorenzo Despuig.

Leg. 315.—*Oficios de la Embajada*, (1752).

Diciembre.—Juan Riusech, mallorquín, Camarero secreto de Su Santidad.

Leg. 335.—*Oficios de la Embajada*. (1770).

Dic.—Los ingleses conducen 1 300 habitantes de Menorca a la Florida.

Sacerdotes misioneros en esta colonia.

Leg. 338.—*Oficios de la Embajada*, (1773).

Junio y Julio.—Pedro Gentile, Jesuita, preso en Mallorca.

Octubre.—Sobre el gobernador de Mahón, 141, 164.

Leg. 349.—*Oficios de la Embajada*, (1778).

Novb.—Erección del Obispado de Ibiza.—Francisco A. Gutierrez, postulador de la causa de la venerable Catalina Tomás.

Leg. 350.—*Oficios de la Embajada*, (1779).

Abril.—Venerable Gaspar de Bono, 66, 124.

Leg. 351.—*Oficios de la Embajada*, (1780).

Enero.—Venerable Bono.

Leg. 352.—*Oficios de la Embajada*, (1781).

Enero.—Ignacio Dezcallar, Jesuita 4, 52, 84.

Septiembre.—Rendición de Menorca 69, 70.

Expediente n.º 8.—Mallorca.—Provisión de capellanías por el Cabildo de Letrán

Leg. 253.—*Oficios de la Embajada*, (1782).

Diciembre.—Venerable Catalina Tomás.—Expediente n.º 9. Ibiza.—Erección de nuevo obispado.

Leg. 354.—*Oficios de la Embajada*, (1783).

Enero.—Vble. Gaspar de Bono, 14, 25.

Febrero.—Vble. Catalina Tomás.

Junio.—Miguel Truyols, de Mallorca.

Leg. 356.—*Oficios de la Embajada*, (1785).

Sep.—Antonio Despuig, Auditor de Rota.

Expediente n.º 12.—Bartolomé Pou y Vicente Regueno, ex-jesuitas, traductor aquél de Herodoto y Platón y autor de una obra sobre pintura el segundo.

Leg. 358.—*Oficios de la Embajada*, (1787).

Sep. Dispensa a D. Bernardo Nadal, oficial de la interpretación de lenguas.

Leg. 359.—*Oficios de la Embajada*, (1788).

Junio.—Antonio Despuig, Auditor de Rota, 26-34.

Leg. 360.—*Oficios de la Embajada*, (1789).

Sep. — Dispensa matrimonial para Don Antonio Dameto y Pueyo, de Palma.

Expediente n.º 17. — Obispado de Ibiza.

Leg. 362. — *Oficios de la Embajada*, (1791).

Julio. — Antonio y Juan Despuig.

Leg. 365. — *Oficios de la Embajada*, (1794).

Agosto. — Obispado de Menorca.

Expedientes, n.º 32. — Separación de D. Francisco de Fabián de su Arzobispado de Valencia; nombramiento de D. Antonio Despuig.

Leg. 366. — *Oficios de la Embajada*, (1795).

Expedientes, n.º 6. — Obispado de Ibiza.

N.º 20. — Tomás O'Ryan, capellán del Rey.

Leg. 374. — *Correspondencia extraoficial*, (1714-1715).

Registro de la correspondencia con los embajadores de Francia, Génova, Parma, etc.

1714. — Diciembre. — Expedición bélica a Mallorca 229, 256, 301, 336, 349, 351.

Leg. 374. — Julio. — Rendición de Mallorca 385, 403.

Leg. 380. — *Correspondencia extraoficial* (1736 42),

Cartas de Ministros, Cónsules y Particulares. 1736; del Obispo de Mallorca.

Leg. 387-9. — *Correspondencia extra-*

oficial (1750). *Cartas de Ministros, Cónsules y particulares.*

13. — Cartas de Mallorca (Obispo, clero y pueblo).

Leg. 390-2. — *Correspondencia extraoficial* (1751). *Cartas de Ministros, Cónsules y particulares.*

13. — Cartas del Obispo de Mallorca.

Leg. 396-8. — *Correspondencia extraoficial. Cartas de Ministros, Cónsules y particulares.*

12. — Obispos de Mallorca.

Leg. 403 4. — *Correspondencia extraoficial* (1756).

Cartas de Ministros, Cónsules y particulares.

1, Madrid. — Victorias francesas en Menorca.

Leg. 441. — *Correspondencia extraoficial* (1776).

5. — Cartas de los marqueses de Vallehermoso, Caracciolo y Giosuetta; Conde de Aguilar, Nuncio de España, Felipe de Rivero (Mallorca), Pico de la Mirándola, bailio Zurita, etc.

Leg. 446. — *Correspondencia extraoficial* (1781).

Cartas de Ministros, Cónsules y particulares.

1. — Del Marqués de Llano y de Eugenio Llaguno (Madrid). — Hablan del nacimiento del infante José de Nápoles, de la rendición de Panzacolor y de toda la isla de Menorca y del fallecimiento del Marqués de Piedras Albas.

DOCUMENTS

SOBRE FER D'ARGENT UNA CREU PROCESSIONAL EN LLUCHMAYOR

(1483)

Nouerint Vniuersi Quod anno a natiuitate Domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio, die vero (*repetides aquestes dues paraules*) iouis vicesima prima mensis Augusti, **Egregio viro domino Petro Gual, legum doctore, Archidiacono et Canonico Maioricense, Reuerendissimi in Christo patris et domini domini Didaci, diuina miseratione Maioricensis Episcopi, serenissimi domini Regis cancellarii et consiliarii, vicario vnacum aliis et insolidum generali, intus Episcopalem palatium presentialiter existente, Aduenerunt et conuenerunt venerabiles Nicholaus Beniagoll, Anthonius Thomas, Anthonius Salom, Michael Vidal, Jacobus Clar, iurati vniuersitatis et parrochie de Luchomajori, Bartholomeus Thomas, Michael Armengoll, Gabriel Maiol, Petrus Poncii, operarii per Generalem consilium dicte parrochie nouiter celebratum circa fabricationem crucis argenti dicte ecclesie deputati, et presentarunt eidem domino vicario ac legi et intimari requisuerunt et fecerunt per Julianum Figueres, notarium et scribam Curie Episcopalis, quandam papiri cedula[m] determinationem dicti consilii, supplicantes dignetur illam auctorizare et confirmare, autenticare et decretum interponere; cuius determinationis tenore talis est:**

Diumenge a xxx del mes de juny any M CCCC lxxxij.

Los dia e any demunt dits congregats e ajustats en so de campana, segons es acustumat, en la casa del hospital nou dela vila e parroquia de Luchmaior los honrats Nanthoni Thomas, Miquel Vidal, e Jacme Clar, altres dels jurats lany present dela dita vila, ensemps ab

los discrets en Simon Thomas, Joan Mas, Jacme Obrador, Joan Seruera, Gabriel Salua, Anthoni Salua, Miquel Armengol, Matheu Garau, Miquel Garau, Anthoni Contesti, Joan Puig e Simon Garau, consellers lany present dela dita vila, per celebrar alguns negocis tocants ala dita vila. E primerament etc.

E apres fonch proposat en lo dit general consell per los dits honrats jurats dient: Honrats senyors: no ignora la saviesa de cascun de vosaltres com en la ecclesia de mossen sant Miquel de Luchmaior no ha creu dargent alguna per aportar en les processons e soterrats sino vna creu de fust deurada, cosa qui es entre nosaltres mal eximpli, com aquells qui com bons cristians deuiriam venerar e honrar lo cors precios de Ihesucrist com millor porem. E com anosaltres sia vengut anoticia que cert home enten adonar e prometre en adiutori de vna creu vint esinch lliures, ede altre part la confreria dela gloriosa verge Maria edel benuyrat mossen sant Anthoni en sus de Cinquanta lliures, perque vos demanam de consell si volreu ques dega fer la dita creu per via de acaptiri entre les gents, eque deguessem elegir quatre persones, o tantes quantes per vosaltres sera ben uist, ço es, per anar entre les gents epregar aquelles en fer tantes proffertes quant fer pugan per tal que la dita creu se puxa fer com mes honrada se pora fer; perque tot lo dit general consell determenaren la dita creu se dega fer, vist ja lo principi deles dues profertes, eque sian elegides quatre persones bones ydoneas, de bona conciencia ede bona fama, qui aquelles tals degen anar entre les dites gents en pregar e exortar les dites gents en fer totes aquelles proffertes qui sien necessaries en fer la dita creu, elegint en lo dit consell los honrats en Barthomeu Thomas maior de dies, Pere Pons maior de dies, Gabriel Cirerol cirurgia, e Miquel Armengol, fill den Nicholau, o per coaidant ab aquells lo discret mossen Nicholau Joan preuere dela dita esglesia, en pregar

e exortar la dita gent e en menar lo libre deles dites profertes. E en concordar se ab aquell argenter que millor raho o mercat poran o millor obre, allur coneguda. E per quant seria vist los demunt dits hauer lo dit treball esi altre juraria se mudaua los altres jurats porian mudar altres obres, eforsa la cosa no vendria adeguda ffi ne aquells voler pendre lo dit carrech com la dita creu no sia per acabar força dintra hun any, per quant se ha de fer per via de proffertes e no enaltra manera; perque tot lo dit consell determena que per los honrats jurats fos feta suplicació al senyor bisbe e magnífich Governador, si necessari sera, que aquells ta s demunt dits no pugan esser trets del obreratge dela dita creu, ans aquells degen portar aquella adeguda ffi, posant sobre les dites coses llur autoritat edecret. E la dita hora tot lo dit consell donen plena potestat enaquells en demanar e exhigir les dites monedes qui per la dita causa seran promeses, ede aquelles pugan fer apocha, albaranas, diffiniciones, e, si necessari sera, compererna en juy, sentencias hojr, large.

E en continent comparagueren deuant lo dit honrat consell los demunt dits Barhomeu Thomas, Pere Pons, Gabriel Cirerol e Miquel Armengol, als quals fonch denunciati com lo dit consell hauija aells elegit en esser obres de ffer vna creu de argent, pregant enaquells que ells

volguessen pendre lo dit carrech; e aquells per la honor de nostre senyor Deu digueren esser contents pendre lo dit carrech e en pregar e exortar la dita gent en fer totes aquelles proffertes que fer poran en fer la dita creu, promatents que per qualseuulla treball que ells meten en anar en Ciutat per fer fer la dita creu ne altres coses, ne anar entre les gents, que aquell treball que ells faran non volen aguda cosa, ans sia tota per amor de Deu.

Quaquidem determinatione lecta et intimata, confestim prefatus dominus vicarius generalis, tenore illius audito, Attendentes quia ad tam mirabile signum Sanctissime Crucis per dictum generale consilium extitit determinatum et ad executionem dicte determinationis procedere intendentes, supplicationibus eorum vniuersi juratorum et operariorum annuere volentes, demando prefati Reuerendissimi domini Episcopi erectissime? per suam paternitatem super hiis sibi verbo facto, dictam determinationem et omnia in ea contenta laudauit, aprobauit, ratificauit, confirmauit et autorizauit, pariterque interposuit [decretum] cum presenti, mandans predicta inactis Curie continuari

(ARX. EPISC. DE MALL.—*Llib. Colacions de 1480-84, seps foliar*).

P. A. SANXO.

EDICTE DEL VIRREI DON LUYS VICH

(1584)

CAP. xv

Contra los qui faran carn ho robaran bestiar

Item com uns dels delictes mes frequentals en lo present Regne sia lo delicte de roba bestiar que vulgarment se diu fer carn lo que redonda en grandissim dany dels poblats y del be publich de tot lo regne qui principalment es sustentat de la grangesia de dits bestians los quals van sens pastor ni guarda y per stan sots saluaguarda y protectio Real y per dits y altres respectes y per la frequentatio de dit delicte

tinga necessitat de gran cohercio, perço sa Illma S.^{ria} desitjant obuiar a un tan gran abus; Mana y ordena que qualseuol persona qui robara ninguna manera de bestiar de pel o de llana encara que no sia sino un cap y sia la primera vegada incidera en pena de galera perpetua o de mort natural y perque dit delicte del tot sia extirpat, Mana sa S.^{ria} que ninguna persona per si ni per interposada persona gos vendre ni comprar carn morta sino es en les carniceries publicas sots pena que qui tal carn vendra sino provera legitimament esser de bestiar seu propi o de son pare germa o amo y ab voluntat expresa

de aquells sia tingut per lladre de bestiar sens altra proua alguna e incidisca en les penes del capitol precedent y si prouara esser de bestiar seu o de son pare, germa o amo per hauer venuda dita carn fora de carnesseria incidera ell y qui ley haura fet fer en pena de vint y sinch lliures de les quals sera donada la tercera part al acusador y sino tindra de que pagar stara dos mesos a la preso y lo comprador de dites carns incidera en la mateixa pena de vint y sinch lliures y lo ters al acusador o stara dos mesos a la preso com dalt sta dit.

CAP. xvj

Contra los qui bessenyen bestiar

Item per quant en lo present Regne se fa molt gran exces en mudar los senyals dels bestiar y ferhy los seus que vulgarment se diu bessenyar, en dany notable dels poblats en lo present Regne; Per ço volent sa S.^{ria} reprimir un tant gran desorde mana y statuex que qualseuol persona qui dolosament bessenyara bestiar de altri com sia manifest lladre de bestiar encare que no sia sino un cap incorrega en pena de mort natural o de galera perpetua.

CAP. xvij

Contra los qui guarden abelles de altri

Item com en lo present Regne se fassa gran abus en guardar les abelles de altri, destrujnt del tot aquelles y robant la mel y la sera en gran detriment dels poblats en lo present Regne; Perço sa Illma S.^{ria} desitjant extirpar semblant delictes, mana y ordena que qualseuol persona qui guardera o regonexera abelles de altri encare que no sia sino una casa incidera en pena de servir a la Majestat en les galeras per temps de sinch anys y correr la vila.

CAP. xvijj

Contra los qui van per masies demanant pa, o vi, o altres coses ab armes

Item per lleuar lo abus que alguns vagabundos y altres cometen anant denits per les

masies, alcaries, possessions, molins y altres cases solitaries armats de arcabussos, ballestas o llances demanant pa, vi, çabatas o altres prouissions o vestits; mana y statuex sa S.^{ria} que qualseuol qui anira armat, sol o en companyia en ninguna de les sobre dites cases demanant pa, vi, çabatas, o altres prouissions o vestits incidisca en pena de galeras per sinch anys.

CAP. xviiiij

Contra los qui rompran homenatjes o pau

Item mana y ordena sa S.^{ria} que qualseuol qui rompra o fara rompre homenatjes o pau matant, ferint, nafrant, o altrament damnificant o fent fer encorrega en pena de mort natural o de galera perpetua atesa la qualitat del delictes.

CAP. xx

Contra los qui tiraran ab arcabussos o ballesta

Item mana sa S.^{ria} que qualseuol persona qui acordadament tirara o fara tirar a nigu ab arcabus pedrenyal scopeta o ballesta de qualseuol mida que sia axi en poblat com fora poblat tant de nit com de dia o seran socios fauthors o complices de aquells are nafre are no nafre encorrega en pena de mort natural y si sera rixa encorrega en pena de deu anys de galera sinos sera seguida mort, y seguintse aquella encorrega en pena de mort natural o de galera perpetua.

CAP. xxj

Contra los qui pendran venjanses de parents del offendor

Item com sia molt greu e enorme e contrari a tot dret natural y estrany de tot camí de raho que los ignoscents per los culpables reban algun damnatge o injuria; perço mana sa S.^{ria} que no sia persona alguna qui gos pendra venjança dels pares, fills, germans, oncles, nebots, cosinsgermans o altres parents o amichs del quals haura offes o injuriats o qui la fara fet dita venjança o sera socio o fauthor si sera seguida mort ferida o nafre encorrega en pena de mort natural o de galera perpetua.

CAP. xxij

Contra los qui enuedexen algu dins sa casa

Item per quant les cases han de esser a tota persona segur refugi y per experientia se haze vist euerse molt atreuits a enuedir la casa o alberch, o habitacio de altri matant, ferint o altrament damnificat per ço sa S.^{ria} desitjant que cada un en sa casa stiga segur y reprimir semblant audacia, prouehex que qualseuol que inuedira y ferira a altra stant dins la casa alberch o habitacio incidisca en pena de galera perpetua o temporal o de mort natural attes la qualitat y quantitat de la ferida.

CAP. xxiiij

Contra los qui daran estocada, o punyalada, o coltellada per la cara, o cap o sguerraran

Item mana y ordena sa S.^{ria} que qui acorradament ab spasa, punyal, daga o altra arma dara coltellada que per la tal se seguexca nafra, per la cara o en altra part o dara algun colp per lo qual tal ferit restas mancat o sguerrat debilitat o afíllat de algun membre o dara estocada o punyalada per la qual el tal ferit restas nafrat en qualseuol part de la persona, sia lo cas de dia o de nit y en qualseuol lloch, o sera socio fauthor o complice per cada un de dits cars encorrega en pena de perdre lo puny o de galera per temps de deu anys.

CAP. xxiiij

Contra los qui tiraran de la spasa o daga

Item ordena y mana sa S.^{ria} que qualseuol que tirara de la spasa, daga o punyal contra laltre sent ell lo cometedor y agresor encare que no nafre encorrega en pena de sinch lliures applicadores les dos parts als coffrens reals, y laltra terç als oficials quil pendran y la spasa, daga, o punyal, perduda la qual sia de dit official, o de star quinze dies a la preso y les armes perdudes com di es.

CAP. xxv

Contra los qui tiraran de spasa dins lo castell real

Item mana y statuex que qui tirara de la spasa, daga, o punyal contra altra dins lo cas-

tell real encorrega en pena de esserli clauada la ma en lo castell o de exili del present Regne per temps a la S.^{ria} y son Real Concell ben vist.

CAP. xxvj

Contra los qui traухen a desafiu

Item per lleuar tota ocasio de mal y perill de scandols; mana y ordena sa S.^{ria} que no sia niguna persona de qualseuol grau condicio o stament que sia que gos traухa nigu a desafiu, ni tret gos exir sots pena que sies seguira efecte algu y sera caualler o ciutada sera desterrat del present Regne per temps de tres anys y si sera de altre estament o conditio servira a sa Maj.^t en les galeres per temps de tres anys y si se seguira efecte y realment y de fet se pegaran si sera caualler o ciutada encorrega en pena de deu anys de desterro del present Regne y de doscentes lliures y si sera de altre condicio en pena de deu anys de galera, entes empero que si sera seguida mort en tot cas de qualseuol condicio sian incidiran en pena de mort natural y en les mateixes penas encorreran los socios, fauthors, y complices y los qui de acordj sens preceir cartell ni paraula, sa exiran a mata o acoltelletjar tan dins poblat com fora dell.

CAP. xxvij

Contra los qui roban fruytes, o hortalises

Mes auant per obuïar al abus ques fa de furtar fruytes, lenyes, hortalises y perque cadeu tenga lo del seu segur y guardat, mana y prouehex sa S.^{ria} que qualseuol qui furtara llenyes, perxes, politxons, fruytes, hortalises, olives, glans, o altres coses semblants si sera de dia y de lloch no tancat ultra lo ban y la tala stara quinze dies en la preso y si sera de part tancada trenta dies y si sera de nits de part uberta stara axi mateix trenta dies en la preso y si sera de part tancada incidera en pena de correr la vila y si dits furts y robos seran fets anant Armats o ab violencia, forses, o amenasses, o sera la quantitat de la cosa robada gran a arbitre de sa senyoria y Real Consell en qualseuol destes casos ara sia de nits o de dia ara sia de part

tancada ara de uberta en pena de correr la vila y desterro temporal o galera temporal, atesa la qualitat del furt y quantitat de aquell y qualitat de la persona.

CAP. xxviiij

Contra los qui roben garbes o lins

Item per lleuar lo abus ques fa en lo present Regne de robar garbes y llins, o de mudar de una garbera de altri a la sua encara que no sia sino una garba, mana y statuex sa Senyoria que qualseuol persona qui robara qualseuols garbes de qualseuol genero de gra o llins o los mudara de la garbera de altri a la sua o furtara blat o altres grans de les eres o mudara del munt de altre al munt seu incidisca en pena de correr la vila o destar al costell per spay de tres hores o de desterro o de galera temporal, atesa la qualitat y quantitat y altres circumstancies del robo y de la persona.

CAP. xxviiiij

Contra los qui recepten furts de sclaus mossos o feels

Item com en la present ciutat y Regne sa fassa gran abus de recullir y receptar furts de sclaus, mossos, criats, dones, criades, fills, o altres de la familia; perso statuex sa Senyoria que qualseuol qui receptara o recullirà nigunes coses de dits sclaus, criats, fills o altres de la familia de casa de algu encara que no sapian que sian coses robades sino anira dins una hora a denunciarho al pare, germa, o amo de dita casa o al mag.^{ch} Jutge de cort sia tingut per lladre y com a tal sia castigat.

CAP. xxx

Impunitat de la pena de mort als presentats per sos pares, parents a la regia cort

Item per lo que conve al seruey de sa Magestat y al be y profit de aquest Regne expurgar la terra de mals homens, Prouehex y ordena sa Senyoria y ab sa fe y peraula real promet que si lo pare, germa, o altre parent de algun ban-

dejat o altre qualseuol inculpat de lladrocini, omicidi o altra delicte per lo qual sa meresques pena de mort natural, pus no sia inculpat de crim de lesa magestat en qualseuol genero ni de sodomia, ni de fabricant de falsa moneda o stresquillador de aquella o de crim altre major o semblant, posara aquell en ma de la regia cort se li fara gratia de la pena de mort natural per atos fos lo delicte que hagues comes y aquella se commutara en altra pena fora de mort a arbitre de sa Senyoria y del Real Concell

CAP. xxxj

Contra los falsaris de actes publichs

Item per stirpar lo detestable delicte de falsedat tant pernicios a la republica mana y statuex sa Senyoria que qualseuol notari qui falsificara acte algu publich incidisca en pena de mort natural y en la matexa pena incidera lo quil fara falsificar.

CAP. xxxij

Contra los falsaris de albarans o scriptures privadas

Item que qualseuol qui falsificara algun albaran o scriptura privada de la qual pugua redundar dany o fara aquella falsificar o consentira en aquella incidera en pena de deu anys de galera.

CAP. xxxiiij

Contra los testimonis falsos

Item mana sa Senyoria que qualseuol qui deposara fals en causes criminals axi en offensa com en deffensa o produira testimonis falsos o actes falsos scientment incidisca en la pena que incorreria aquell contra qui o en fauor de qui seran dats dits testimonis o actes falsos si lo crim fos ver y prouat y si sera en causes civils dits testimonis falsos incidiran en pena de perdre lo puny y qui dits testimonis o actes falsos scientment dara o produyra perdra la causa y lo dret y sera bandejat del present Regne per spay de tres anys.

CAP. xxxiiij

*Contra los qui faran resistentia ho altrement
damnifficaran officials*

Item com conuinga al seruey de la Magestat y a la bona administratio de la justicia sien reputats y stigan y ministren justicia sens perill algun deses persones. Mana y ordena sa Senyoria que qualseuol persona qui fasa resistentia a dalgun official Real encorrega en pena de correr la vila o de star lligat tres hores al costell o de seruir en les galeres per temps de tres anys y si aquell ferira o nafrara o li tirara en ballesta o arcabus encareque nol feresca incidisca en pena de mort natural o de galera perpetua o temporal, atesa la qualitat del delicte y del official y que ultra dita pena li sera enderrocada la casa e incidisca en altres condemnacions pecuniaries segons la injuria e dany del procurador fiscal y segons sera taxat y declarat per sa Senyoria y Concell Real.

CAP. xxxv

*Contra les qui impediran als officials o los faran
destorp en sos officis.*

Item mana sa Senyoria que com sia gran interes publich que les sententies, prouisions y manaments reals sian exequitats sens destorp ni impediment algu lleuada tota contradicció; Per ço mana sa Senyoria que no sia persona alguna qui fassa destorp o impediment a ningun official en la exequutio de sos officis sacrestant penyorant o altrement exequitant los manaments reals sino que ab tot affecte obeescan a daquells y sots pena de sinquanta lliures, als coffrens Reals applicadores o desterro arbitrarj del present Regne atesa la qualitat del official y del impediment.

CAP. xxxvj

*Contra los qui lleuaran algun pres de mans dels
officials*

Item per que ab mes efecte los delinquents sian punits, provehex y ordena sa Senyoria que qui lleuara ningun pres de mans dels officials o donera per asso fauor y ajuda incidisca en pena

de mort natural o almenys de galera perpetua y qui ho fara o procurara o donera fauor o ajuda pera que el delinquent no vinga en mans dels officials incidisca en pena de vint y sinch lliures y de star commes a la preso o de desterro del present Regne per temps de tres anys segons la qualitat del delinquent y de la força, violentia, o destorp, impediment y cas que sentint lo nom del Rey no ajudaran y ajudaran als dits officials reals anant o corrent en persecutio de alguns mals factors incidiscan en pena de sinch lliures o de star a la preso per spay de quinze dies.

CAP. xxxvij

*Contra los qui robaran coses ab effactura
o scales*

Item mana y ordena sa Senyoria que qualseuol qui ab violentia o ab effactura y comproment de tancadures, portes, finestres, parests, o ab scales, o altres enginys y robaran res de alguna casa alcaria masia alberch o altra habitatio per poch que sia reho incidiscan en pena de mort natural o de gaiera perpetua.

CAP. xxxviiij

*Contra los qui en sa casa los sera trobat cosa
furtada*

Item statuex y mana sa Senyoria que si en alguna casa sera trobada roba o altra cosa robada que lo amo arrendador conductor o altra habitant principal de dita casa qui no donera legitimes deffenses sia punit com a lladre axi com serien punits los principals delinquents.

CAP. xxxviiiij

Contra los qui fan pasquins o libells infamatoris

Item per quant posar libells infamatoris o cançons escandeloses e infamatories es gran delicte en gran offensa de Nostres S.^r y scandal de tot lo poble; per so sa Senyoria volent proueyr a semblants desordes mana y ordena que qualseuol persona qui fara scriure, posara, cantaran o fara fer scriure o posar libellos o

cançons diffamatories contra qualsevol persones o consentira o dara favor consell, o ajuda per dit effecte incidera en pena de deu anys de galera y de correr la vila y si dits libellos seran contra persones eclesiasticas constituïdes en dignitat o contra militar o ciutadans o senyores de qualitat o contra oficials reals o universals incidera en pena de galera perpetua y de correr la vila y los qui tals cartells cansons trobaran ficades y no les pendran y encontinent aportaran a casa del magnífich jutge de cort o altra-

ment que ho sabran y nou denunciaran incorreran en pena de cinquanta lliures als cofrens reals aplicadores o de ser bandejats per lo temps a sa senyoria ben vist y si ho denunciaran y seran socios, consultors, fauthors o complices, puy no sia lo principal sera remes y perdonat, y sera tingut secret y si sera altra se li daran vint y cinch lliures de bens dels culpables si ni haura y si no dels coffrens reals.

ENRIC FAJARNÉS,
Cronista d'Eivissa.

MALLORQUINS FABRICANTS DE SABO A TARRAGONA

(1337)

Noverint universi quod in presentia mei Ferrarii de Fonoleres scriptoris publici et jurati in tabellionatu Tarrachone pro venerabili A. de Martorello notario publico eiusdem et Guillelmi Murta capellani comensalis sedis Tarrachonensis, Arnaldi Penedes et Antoni de Granyena civium Tarrachonensium testium ab hoc specialiter vocatorum et rogatorum, die martis in prima pulsatione vesperorum quod fuit decimo septimo kalendas desember, anno Domini millesimo CCC^o tricesimo septimo, Matheus Broça civis Maioricarum constitutus personaliter ante scribaniam publicam civitatis Tarrachone presentavit et per me dictum publicum scriptorem publice legi fecit Phelipo Darenes de Maiorica factori Ferrarii de Miravet civis dicte civitatis Maioricarum ante dictam scribaniam personaliter adinvento quandam cedula papiream cuius tenor talis est: Cum societas fuerit contractata et celebrata inter Ferrarium de Miraveto civem Maioricarum ex una parte et inter Matheum Broça civem Maioricarum ex altera, super faciendo et operando sabone molli et de sosa de cuius arte seu officio ego sum magister, ita quod dictus Ferrarius promisit et debet ponere et tenere in ipsa societate quingentas libras monete regalium Maioricensium minorum et quod duraret per decem annos ita quod ego ut magister in dicta arte seu officio tenerem et regerem operatorium in civitate Tarrachone pro ipsa societa et esset mecum

pro dicto Ferrario Phelipus Darenes de Maiorica, institor sive factor aut negociator eiusdem Ferrarii qui ministraret pecuniam dicte societatis, faceret complementum ad omnia necessaria michi et in dicto operatorio iuxta pacta et condiciones appositas in intrumento dicte societate, etiam est certum quod dictum operatorium fuit inceptum mediatum et procuratum per me et dictum Phelipum in dicta civitate Tarrachone de prima die mensis julii proxime preteriti citra et licet aliquam pecuniam dictus Phelipus posuerit et emergerit in res et merces dicti operatorii seu officii nom tamen compleverit quantitatem predictarum quingentarum librarum, quare non est dubium quod inde Ferrarius fregit pacta et condiciones dicte societatis nec quod debebat complev't iuxta pacta predicta, imno quasi totaliter mutus dictus Phelipus desemparravit operatorium et societatem ipsam nam ab aliquo tempore citra idem Phelipus extraxit ab operatorio et societate predictis quidquam potuit et quasi totum id quod posuerat in eadem, ita etiam quod nuper dictus Phelipus ad compulsionem curie et ad instanciam P. Carnicer de Emposta vix solvere voluit pretium cuiusdam quantitatis de sosa ab eo empte, et postea hiis diebus quendam mancipium monine Berengarii qui erat de Monte-tornesio et qui erat affirmatus ad unum annum eiecit idem Phelipus de dicto operatorio districtu curie interveniente, pretendendo idem Phelipus quod dictus Ferrarius

rius voluerat complere triginta libras de cambio recepto per dictum Phelipum a Matheo Mergat de Maiorica, et sic idem Phelipus ut asseruit non habebat de quo posset bistrahere et facere sumptus operatorii et societatis. Consequenter etiam idem Phelipus fecit emperari per curiam omnes res dicti operatorii et nunc etiam existunt emparate ad instanciam eiusdem Phelipi et Jacobi Roures creditoris dicti Phelipi, ego enim nunc complevi omnia que erant ad presens operanda et facienda in ipso operatorio et modo non habeo aliquid facere in eodem cum dictus Phelipus seu aliquis alius non habent michi mancipium et oleum ac alia necessaria in eodem operatorio, nam dictus Jacobus Roures habuit mutuare pro dicto Phelipo aliquam quantitatem pro victu et alias. Et ego hiis diebus bistraxi messiones mei et dicti mancipii videlicet decem solidos et ultra que habui manumbiare et eos a dicto Phelipo habere non potui nec est locus in dicto operatorio ubi jacere possim, immo adhuc debentur R. Pascasii de civitate Tarrachone pro cubando in hospicio suo quindecim solidos quos habere non potest a dicto Phelipo qui Phelipus non solum in hiis deffecit immo etiam quia res et merces dicte societatis occulte transmisit ad civitatem Maioricarum, videlicet viginti quinque gerras olei ex una parte et XVI gerras olei ex altera et pannos lini valentes viginti libras et amplius et duas caxias de sabone de quibus omnibus ego nichil sciivi et de quibus fuerunt plures res perditæ in lembo Jacobi Corna qui lembus fuit perditus et submersus in mari, et audivi etiam quod dicti Ferrarius et Phelipus tractant inter se quod habeant alium magistrum et me expellant de dicto operatorio, quare manifeste apparet dictos Ferrarium et Phelipum deffecisse et deficere in pactis et promissionibus dicte societatis, preterea dictus Ferrarius et G. Broça pater meus et Raymundus Brau civis Maioricarum pro ut per litteras dicti patris mei intellexi convenerunt inter se quod ego et dictus Phelipus computarem super dicta societate et facto compoto coram testibus ego retinerem res dicte societatis pro dictis patre meo et Raymundo Brau qui complerent dicto Ferrario jus suum in partem suam dicte societatis. Et quod peius est dictus Ferrarius missit litteras dicto

Phelipo quod acciperet me in puncto et faceret posse suum ut me in culpa poneret et acciperet et capi faceret et per quemcumque modum expelli a dicta societate et operatorio. Ego autem in veritate confidens notifico vobis dicto Phelipo Darenes omnia et singula supra dicta et requiro vos ut incontinenti ponatis, completis et bistrahatis in oleum, calcem, cisternam et complementum paramentorum dicti operatorii dictas quingentas libras et habeatis mancipium qui juvet in ipso operatorio et pannos lecti et lectos ubi jacere possimus, protestans nichilominus contra dictum Ferrarium et vos dictum Phelipum de pactis et condicionibus dicte societatis quod non servastis nec completistis et de omni iure meo et de omnibus damnis et gravaminibus et messionibus et interessibus per me factis et faciendis sustinens et sustinendis occasione predicta, que omnia facte fuerunt et fient ob culpam vestri dicti Phelipi et dicti Ferrarii, que omnia possem a vobis et dicto Ferrario et de bonis suis petere exigere recipere et habere suo loco et tempore oportunitis. Protestor etiam quod non habeo aliquid facere, immo habeo et habeo vacare in culpa et defectu vestri Ferrarii; protestor etiam quod habeo ius meum a dicta societate et postetatem cum aliud facere non possim, habeo recedere coactus et dimittere ipsum operatorium in culpa vestri dicti Ferrarii qui non complevistis nec observastis dicta pacta ipsius societatis et quod ego non teneam ad hommagium et iuramentum et alia promissa per me in dicta societate. Ego enim retinebo omnes res dicti operatorii et societatis quas teneo donec michi sit satisfactum de labore et omni iure meo et de predictis peto michi fieri publicum instrumentum, qua cedula lecta, et presentata dictus Phelipus petii copiam sibi fieri de dicta cedula et retinuit sibi deliberationem trium dierum de more civitatis Tarrachone ad respondendum predictis, habita prius copia numerandorum. Queque copia dicte cedule...

ARXIU HISTÒRIC ARCHIDIOCESÀ DE TARRAGONA, *Protocol d'Arnau Martorell*, 25 agost, 1337-1339.

JOAN PONS I MARQUÉS.

DESCRIPCION DE LAS MONEDAS

DE LA

R E P U B L I C A R O M A N A

POR

LUIS FERBAL Y CAMPO

527. Anverso normal del As con ROMA. Reverso. Victoria a derecha erigiendo trofeo sobre el que clava casco con un martillo; alrededor CNBLASIOCNF V. a. 20.
528. Anverso del Semis con S delante. Reverso normal con CNBLASIO sobre la proa. V. a. 20.
529. Quadrans. Anverso. Busto de Hércules con piel de león y clava al hombro a izquierda. Reverso normal como el n.º 526 V. a. 25 7.º L (Cornelius) SCP (io) ASIAG (enus). La cabeza de sus monedas parece indicar que acuñó como cwestor y el ser dentado su denario que fué acuñado en provincias. La cuadriga parece hacer referencia al triunfo de uno de sus antepasados sobre Antioco.
530. Denario dentado. Anverso Cabeza laureada de Saturno a izquierda; a veces marca variable. Reverso. Júpiter con rayo y cetro en cuadriga al galope a derecha; a veces marca variable: LSCIPASIAG V. a. 1. 8.º (P Cornelius) LENT (ulus) MAR (cellinus) F. Es un miembro de la familia Claudia adoptado por la Cornelia. Algunas de sus monedas, que no llevan ROMA, fueron acuñadas por orden del Senado: P(ublic)E S. C. La triquetra del cobre hace alusión a la conquista de Sicilia por un antepasado suyo.
531. Denario. Busto joven de Hércules a derecha con piel de león y clava detrás clipeo ovalado; marca variable; ROMA. Reverso. Roma de pie a izquierda con casco y lanza coronada por genio que lleva cornucopia; marca variable; todo en bronce: exergo LENT MAR F. V. a. 2.
532. Como el n.º 531 pero en vez de ROMA lleva PESC. V. a. 20.
533. As normal con LENT MARFI en el reverso sin signo de valor y triquetra. V. a. 20. 9.º L (Cornelius) SVLLA. Es el celebre dictador enemigo de Mario. Acuñó como imperator en varias ocasiones: en el año 87 en Grecia después de sus victorias de Queronea y Orcómenes; en el año 83 representando su desembarco en Brundisium de vuelta a Italia; en el año 82 en que hizo acuñar por un cwestor hoy desconocido. En el año 80 el Senado hizo acuñar monedas que los autores clasifican como de Sila. Las describimos aquí pero solo por no romper la clasificación

- admitida. El cuestor del año 82 debió acuñar en la Italia meridional: en Valentia de los Abruzos probablemente.
534. Aureo y denario. Anverso. Cabeza diademada de Venus a derecha, delante de pie Cupido con larga palma; debajo SVLLA Reverso. Prefericulo entre dos lituos y todo entre dos trofeos; encima IMPER; debajo ITERVM (el denario a veces solo ITERV) V. a. 400, 1.
535. Denario. Anverso. Cabeza con casco de Roma a derecha, detrás Victoria que la corona. Reverso. Sila en traje de *imperator* con parazonio desembarca de nave a izquierda y es recibido por el Genio del pueblo romano que le alarga la mano; LSVLLAIMP V. a. 500.
536. Aureo y denario. Anverso. Cabeza diademada de Venus a derecha. Reverso. Doble cornucopia con frutos; Q. V. a. 1000, 6.
537. As normal sin Roma; encima proa LSVLLA debajo IMP V. a. 30.
438. Quadrans normal anónimo sin puntos en el reverso y con doble cornucopia sobre la proa. V. a. 50.
539. Sextans. Anverso. Cabeza de Mercurio con el casco alado a derecha. Reverso. Doble cornucopia ROMA, V. a. 5.
540. Uncia. Anverso. Cabeza con casco de Roma a derecha: detrás Reverso: como el n.º 539. V. a. 4
541. Denario. Anverso. Cabeza diademada de Venus a derecha; detrás letra variable. Reverso. Cornucopia con frutos adornada con cintas a izquierda SC: a derecha EX: todo en corona de laurel. V. a. 50
542. As normal sin signo de valor ni Roma en el reverso: encima de la proa soldado apoyado sobre lanza; EX SC. V. a. 5
10.º CN (Cornelius) LENTVL (us). Acuñó al parecer dos veces; la primera como triunvir monetario (año 84) y la segunda siendo cuestor (año 74). La triquetra de alguna de sus monedas se refiere a su descendencia del conquistador de Siracusa.
543. Denario. Anverso. Busto juvenil de Marte con casco con lanza sobre el hombro, a derecha. Reverso. Victoria en biga con carroza galopando a derecha; CN LENTVL. V. a. 3
544. Quinario del tipo del Victoriato sin valor ni ROMA: CNLENT V. a. 3
545. As, Semis normales sin valor ni ROMA en el reverso; sobre la proa el as lleva CNLENT (ó LENTV ó LENTVL; el semis CNLENT (o LEN) V. a. 2
546. Denario. Anverso. Busto diademado del Genio del pueblo romano con cetro sobre el hombro a derecha; encima A. P. R. Reverso. Globo terrestre entre cetro y láurea a izquierda y tuisón a izquierda todo entre EX y CS; debajo CNLEN Q (uestor) o LENT CVR (ator) * (denariis) FL(andis). V. a. 2
547. Aureo. Anverso. Cabeza de Júpiter a derecha rodeada de collar de perlas. Aguila alas abiertas sobre rayo a izquierda; CNLENTVL V. a. 800.
11.º P (Cornelius) LENT (ulus) PFLN. Acuñó como cuestor con autorización del Senado.
548. Denario. Anverso. Cabeza barbuda de Hércules a derecha; detrás Q S. C. Reverso. Genio del pueblo romano sentado sobre silla curul con cetro y cornucopia y el pie sobre globo terrestre, coronado por la Victoria volante a izquierda: PLENT: a derecha PFLN V. a. 40.
12.º FAVSTVS (Cornelius Sila). Acuñó primero en el año 64 como *trivir* y en el año 53 como cuestor con autorización del Senado. Sus monedas celebran hechos

- gloriosos de su padre el dictador Sila como la cautividad de Iugurta.
550. Denario. Anverso. Busto diademado de Diana a derecha, encima creciente, detrás lituo; delante FAUSTUS. Reverso. Sila vestido de magistrado sentado en un estrado hacia izquierda; delante Bocco que arrodillado le presenta ramo de olivo; detrás Iugurta de rodillas y con las manos atadas a la espalda: FELIX (Sila), V. a. 6.
551. Denario. Anverso. Busto diademado con piel de león sobre los hombros de Iugurta a derecha: FELIX. Reverso. Diana con lituo en biga al galope a derecha; alrededor creciente y tres o cuatro estrellas: FAUSTUS, V. a. 10.
552. Denario. Anverso. Cabeza juvenil de Hércules con piel de león a derecha S C FAVST. Reverso. Globo terrestre en medio de cuatro coronas: la inferior entre *plustro* y espiga. El nombre FAVST falta a veces. V. a. 4.
553. Denario. Anverso. Cabeza diademada coronada de mirto y con cetro sobre el hombro, de Venus a derecha: S C. Reverso. Tres trofeos entre *prefericulo* y lituo; en el *exergo* FAVST, V. a. 4.
- 13.º L (Cornelius) LENTULUS. Era consul obligado a dejar Roma con su colega siguiendo a Pompeyo. Sus monedas son comunes con las del magistrado n.º 5 de la familia Claudia donde han sido descritas.
- 14.º (P. Cornelius Lentulus) MARCELLINVS: véase n.º 6 familia Claudia.
- 15.º (P. Cornelius) LENTVLVS S PIN (ther). Acuñó como lugarteniente de Bruto y Cassio en Oriente.
554. Aureo y denario. Anverso. Hacha *simpulo* y *cuchillo*; debajo BRVTVS Reverso. *Prefericulo* y lituo: LENTVLVS SPINT V, a. 500 · 20.
555. Denario. Anverso. Trípode con la cortina; a izquierda C CASSI a izquierda IMP. Reverso: como n.º 554. V. a. 200.
556. Aureo y denario. Anverso. Cabeza diademada o diademada y velada de la Libertad a derecha; detrás C CASSI IMP delante LEIBERTAS. Reverso como n.º 555. V. a. 200. 4 16.º (L. Cornelius) BALBVS Acuñó en la Galia como *propretor*.
557. Aureo y denario. Anverso. Cabeza de Octavio a derecha: CCAESARIHVIR RPC. Reverso. Clava: BALBVS PROPR, V. a. 300. 10. 17.º COSSVS (Cornelius) CNF LENTVLVS. Los tipos de sus monedas recuerdan la gloria de Octavio y de Agripa.
558. Denario. Anverso. Cabeza de Octavio a derecha: AVGVSTVS. Reverso. Estatua ecuestre de Octavio con trofeo sobre pedestal adornado con dos proas a derecha: COSSVS CN FLENTVLVS, V. a. 40
559. Denario. Anverso. Cabeza laureada de Octavio a derecha AVGVSTVS COS XI. Reverso. Cabeza con corona rostral y mural de Agripa a derecha: M AGRIPPA COSTER COSSVS LENTVLVS, V. a. 250. 18.º (L. Cornelius) LENTVLVS. Su moneda representa la dedicación que hizo en nombre de Octavio de la estatua de César en el templo de Marte.
560. Denario. Anverso como el n.º 458 Reverso. Léntulo vestido de flamen con *clípeo* sobre el que hay C (lipes) V (irtutis) pone corona en forma de astro sobre la estatua de César que lleva *victoriola* y lanza: LENTVLVS FLAMEN MARTIALIS, V. a. 40.

- 19.º (Cornelius) SISENNA: véase la familia Apronia. Familia Cornuficia. A ella pertenece Q CORNUFICI (us.) Era augur y acuñó en Africa como imperator. Los tipos de su moneda se refieren a recuerdos de familia o a la provincia donde acuñó.
561. Aureo y denario. Anverso. Cabeza de Júpiter Amón a izquierda. Reverso Cornuficio togado y velado como augur con lituo, coronado por Juno a derecha tocada con piel de león, clipeo y venablo, llevando un cuervo sobre el hombro: alrededor Q
- CORNUFICI AUGUR IMP. V. a. 3000, 500
562. Denario. Anverso. Cabeza de César coronada de espigas a derecha. Reverso: como n.º 161 V. a 400.
563. Denario. Cabeza de Africa tocada con piel de elefante, y con vara al hombro a derecha. Reverso: como el n.º 361. V. a. 500. Familia Cosconia. L COSCO (nius) MF acuñó un denario dentado con los ¿censores? Domicio y Licinio.

LUIS FERBAL Y CAMPO

(Continuad)

DATOS PARA LA HISTORIA DE ARTA ESCRIVANIA REIAL I ANTICS NOTARIS D'ARTA

SEGLE XV

NICOLAU GILI I, notari y Escrivà Reial (1)

CXII

(1437)

A causa de menar-se qüestions entre Genis y Nicolau Mianes, pare y fill, y En Nicolau Gili, aleshores notari Regent l'Escrivania Reial d'Artà, se disposa que aquest no intervenga en cap causa tocant als dits Mianes y si que ho fassa en lloc seu En Francesc Flaquer, de l'esmentada vila.

Arta

En berrat de lupia caualler etc. Al amat lo batle darta o a son lochtinent saluts e dileccio.

(1) Era En Nicolau Gili, primer de son nom, fill y hereu d'En Francesc Gili, també notari y Escrivà Reial d'Artà y de sa muller la dona Catalina Martí.

Consta amb acta de 16 octubre de 1426 davant En Nicolau Mianes, notari, que era ja en aquella data notari el substit Nicolau Gili, casat amb la dona Pericona. Morí abans de 1472, segons apareix a una lletra missiva de 17 setembre de dit any. — (ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes*, núm. 188)

Existeixen notes seves a l'Arxiu de Protocols, Lletres G núms. 13-14.

Com per raho e occasio dela scriuania Reial de la dita parroquia se men questio entre lo discret en Nicolau mianes notari de vna part e en nicolau gili qui ara regeix la dite scriuania deuant lo procurador reyal e no seria rahonable cosa que en neguns affers axi civils com criminals toquants lo dit nicolau mianes o lo discret en Genis mianes notari pare seu lo dit nicolau gili entreuengues, per tant auos dehim e manam sots pena de cent lliures al fisch reyal aplicadores e de vostres bens si lo contrari fasets haedores que en nenguns actes contrats e questions qui sien entre lo dit nicolau mianes o lo dit discret Genis mianes pare seu axi ciuils com criminals no euantets ne procehiscats en alguna manera deuant e ab lo dit nicolau gili sino ab en francesch flaquer de vostra parroquia lo qual per scriua al dit pare e fill donam e assignam e no ab altre persona. E aço no mudets en altre manera vltra la dita pena vos darem asentir que es no obeir los manaments de son superior. Dat, en Mallorques a xij doctubre any Mil CCCC xxx vij. — vidit. Vanrellus.

ARCH. HIST. DE MALLORCA. — *Lib. de Lletres Comunes* de 1437, n.º 124, sens foliar.

CXIII

(1438)

Que la recepció de contractes de bens de la parroquia d'Artá tenguts en alou de mossen Pelay Uniz los autorizi, mentres visca alí, En Nicolau Mianes y no En Nicolau Gili, notari y Escrivá de dita vila segons abans s'havia manat juntament amb l'entrega a aquest de cert llibre de notes referent als esmentats bens.

Arta

En bernal de luppia caualler etc. Al amat lo batle de Arta o asson lochtinent saluts e dileccio. Com a instancia del honrat en berenguer vnís donzell de Mallorca sia stat ab letra nostra dade a xxiiij de janer any present deual scrit manat a vos que hun libre de notes en lo qual son continuats diuerses contractes qui son sots alou del honrat mossen palay vnís rebuts per en francesch gili notari quondam de mentras viuia e ara son del dit honrat en berenguer vnís que aquell degues esser restituir per lo discret en nicholau mianes dexten en vostra parroquia en nicholau gili qui ara se diu es scriua de cort de la dita parroquia e aximateix que los contractes de les possessions tengudes sots lo dit alou del dit honrat en berenguer vnís rebes lo dit nicholau gili e lo dit nicholau gili e lo dit berenguer vnís sia comparahut deuant nos dient que no es sa intencio de que puix lo dit nicholau mianes notari stigma e habit en la dita parroquia que lo dit libre ne le recepcio dels dits contractes li sian lauats ans vol que aquells ell tingua e rebre com li sia stat donat entenen que lo dit nicholau mianes deua mudar de domicili en la Ciutat de Mallorca e no volia que lo dit libre isques de la dita parroquia. Per tant auos dehim e manam instat lo dit honrat en berenguer vnís no li sian lauats ne vedats ans permetats aquells lezar rebre al dit nicholau mianes dementras staria e habitara en la dita parroquia de Arta e no a altra persona si donchs lo dit nicholau mianes no mudaua son domicili o habitacio en altre part. E si per virtut de la dita letra alguna cosa hauets auantada aquella tornets al primer stament la dita nostra letra no contra stant E no res menys com per part del dit nicholau mianes sien algunes rahons contraries de les coses conten-

gudes en la dita nostra letra en la qual es fete mencio de altres aloes vos manam sots la dita pena que en les coses contengudes en la dita letra sobrechischats o en aquella o per virtut de aquella no procehischats ne euentets e si alguna cosa per virtut de aquella procehit hauets aquella tornets al primer stament fins e quant per nos sia conegut e declarat sobre les coses contengudas en la dita letra e rahons contraries deuant nos presentades E aço no mudets en alguna manera si la dita pena squiuar volrets. Dat en Mallorca a xxviij de janer any MCCCxxxviij.—de copons assessor.

ARCH. HIST. DE MALLORCA. — *Lib. de Lletres Comunes* de 1438. n.º 125, sens foliar.

CXIV

Que s'anomen altre escrivá que no sia En Nicholau Gili per intervenir en les qüestions entre En Bernal Janer y qual-sevol persona y autoritzar actes d'aquest a causa d'enemistat existent entre los dits Gili y Janer.

Arta

En bernal de lupia caualler etc. Al amat lo batle de Arta o asson lochtinent saluts e dileccio. Com comparagut deuan nos en bernal janer districtual vostre haia propossat que per raho de alguns debats que ell ha o questions ab algunes persones del dit vostre batliu per diuerses causes e rahons e no hi puscha euentar perço con lo vostre scriua aquí dien nicholau gili qui regeix la scriuania es son enemich capital e li ha vedade la paraula que nos per la gran temps ha ab ell per la qual raho la molt en tots sos actes per sospites graument Suplicat a nos que per justicia lo degam prouehir de hun altre scriua en loch del dit nicholau per tant vos dehim e manam que en continent vista la present sots pena de cent lliures al fisch del senyor Rey aplicadores si atrobarets star en veritat que los dits bernal janer e nicholau gili nos parlen e sien enemichs assignets al dit bernal hun scriua en loch del dit nicholau lo qual fassa los actes quis hauran affer en la dita cort entre ell de vna part e qualseuol altres persones de la part altre E asso ssens algun dret e prejudici dels drets e patrimoni de la dita scriuania lo qual als presents ab qui lo dit bernal ha les dites ques-

tians no sospitos continua les dites actes e scriptures satisfet de sos treballs e salaris condescents E asso no mudets en alguna manera si la dita pena desigats squiuar. Dat, en Mallorques a deu de ffraber any MCCCCxxxvuyt, vidit vanrellus.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1438, n.º 125, sens foliar.

JOAN GILI, notari y Escrivà Reial (1)
Senyor de la Escrivania Reial d'Artà

CXV

(1474)

Nicolau Sureda, prevere, habitador de la parroquia d'Artà, anomena son procurador davant el notari de dita vila Joan Gili, al canonge de la Seu de Mallorca l'honorable Miquel López.

Die lune xvj mensis Madij
anno anatiuitate Domini M^occcc^olxxiiij^o

Sit omnibus notum etc. Ego Nicholaus Surede presbiter habitator parrochie de artano gratis et excerta sciencia facio constituo et ordino procuratorem meum certum et specialem honorabilem Michaellem lopiz canonicum sedis Maioricarum tanquam absentem tanquam presentem videlizet ad omnia causas motas et mouendas tam inagendo quam in deffendendo Item ad petendum habendum exhigendum et recipiendum per me et nomine meo omnes et singulas pecunie quantitates michi debitas et debendas per quascumque personas quibus visitulis siue causis in presenti Maioricarum Regno etc. de receptis fines apochas et albara-

(1) Obtingué del Rey En Ferrando, *el Catòlic*, en virtut de privilegi firmat a Barcelona dia 7 del mes de febrer de l'any 1481, l'Escrivania Reial d'Artà, perpetuament, transmissible a la seva descendencia legitima.

Fonc fill y hereu de Nicolau Gili, primer de son nom, y de Pericona sa muller.

Casat dues vegades, molt ventajosamente, la primera l'any 1467 amb Agnès Riera y la segona amb Joana Sureda, les dues li daren successió. Testá en poder de Rafel Moragues, notari d'Artà, dia 8 d'octubre de 1514.

Existeixen les seves notes a l'Arxiu de Protocols compreguent els anys de 1467 a 1476, Llettra G. núm. 1.

num nomine meo faciendum et firmandum Et pro his et alijs indicto complendum de jure meo docendum querimonias libellos et suplicaciones exponendum et contra expositos ex exordiis respondendum.

Testes Johannes stelrich et Michael stelrich habitatores parrochie de artano.

ARCH. DE PROT.—*Tom d'instruments del notari Joan Gili* de 1471 a 1475.

CXVI

(1513)

Que se cumplesca certa sentència donada pel Batle de Manacor y confirmada pel d'Artà en la causa seguida entre lo discret Joan Gili notari d'Artà, y Pere Soler.

Lo lochtinent general

Balle de Arta o son lochtinent. Con lo discret en nicholau gili nott. procurador del discret en Johan Gili nott son pare de aqueix vostre batliu se fos a nos appellat de certa sentencia per lo balle de Manacor donada entre ell de vna part e en pere soler procurador de la dona barbara muller den Johan gili quondam fill del dit nott. Johan gili e hereu de aquell de la part altre sobre la qual apellacio ab consell del Magnifich Regent la cancelleria e nostre ordinari assessor hauem prouehit e manat e declarat be e justament per lo dit balle de manacor esser stat manat e indogudament de la dita sentencia esser stat appellada no obstant la declinatoria de for per lo dit gili allegada la qual sentencia es possa la en cosa jutgada e ab aquella hauem condemnat lo dit appellant en les despeses. E con voria per demes donar y per tant per execucio de la dita nostra sentencia instant e requirint lo dit pere soler a vos dit balle deim etc. sots pena de CC ll. etc. . . executeu e adegut afecte de duhiscau e aporteu la demunt dita sentencia per lo dit batle de manacor donada e per vos confirmada justa la sua sentencia a tenor en virtut de la qual fe seu execucio contra lo dit johan gili e bens seus vauent aquells al mes donant present o absent aquella fins e tant que lo dit pere soler en lo dit nom sia pagat e satisfet de la quantitat en letra instrument de debitori per lo dit gili a la dita dona fermat contenguda e mes-

sions fent pagar al portador son salari acostumat e iiii s. per les presents ensemps ab xxiii s. viii diners fets de despeses en les quals axi con dites es condempnat ço es x s. per lo salari de dita sentència viii s. per prouïssio de aquella iiii s. per vna letra ab la qual fonch obligat al dit gili a dir e allegar etc. etc. i s. viij per vna cedola, afixa per valuts e pactes de la Sala, esper tot i ll. v s. viij e totes altres justes messions e tares. . . manarem fer e com-

plir tota appellacio remoguda recursos etc. Dat. en Mallorques a viii^o de Dezembre any MDxiiij E sino restitueix fareu pagar al dit portador son salari de la damunt dita letra de dir e allegar e bestreura. Dat. vt supra. —De Gualbis Regens.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1513-14, n.º 254, fol. 120.

JOSÉ RAMIS DE AYPEFLOR Y SUREDA.

TALLES PER LESGLÈSIA I RETAULE DE NOSTRA DONA SANTA MARIA DEL CAMI

SEGLE XIV

Estracció de un libro antiguo que para la Universidad de esta Villa de Santa Maria, que leiendole el mui Rdo. Padre Caietano de Mall.^{ca} Caputxino ex Guardian y Cronista que fué de este Reino de Mallor.^{ca} y D. Gerónimo Alemañ Ciudadano de Palma y lo escriuimos los abajo firmados el mui Rdo. Fran.^{co} Mora Pbro. y R.^{or} de Sta Maria y el mui R.^{do} Miguel Sants subdiácono. (1)

EN NOM DE DEU Y DE STA. MARIA.

LLIBRE DELS JURATS

Aso es la taya la qual lo Balle e los jurats e Prohomens han ordenade e feta en la Esglea de Madona Sta. Maria Jes Cami e asó per raho de la obre la qual ses feta en Esglea (*) de

(1) El benemérit investigador Antoni Furió, en son «Panorama Optico-Histórico-Artístico de las Islas Baleares», pag. 166, transcrigué dos petits fragments de l'interessant «estracció». Gran amic com era del Rector Esteva, li fou fácil l'entrada i cómoda la recerca dins el nostre arxiu parroquial.

(2) Per resultar interessant per a l'estudi, que seria per cert curiosíssim, de la formació primitiva de les viles i parroquies antigues de Mallorca, vull fer avinent que el nou temple serà ja la tercera esglesia parroquial bastida a honor de Nostra Dona Santa Maria del Camí. Mes no emplaçat, com l'anterior, a la entrada del camí de Cohanegra, vers l'actual estació ferroviària; ans bé, de la vora del camí d'Inca passarà a la del de Muro, punt més céntric i gairebé equidistant

Madona Sta. Maria des Camí la qual taya feu lo Balle en Baranguer Oliva en Francesch Eymerich Pere Mascaro et Pere Casteyo e los Prohomens Matias Mestre Guillem Descals Jaume Mestre Andreu Roca Guillem Eymerich puis jove Pera Domenge Ramon Arbos Bernat Guardiola Arnau Bibiloni Guillem Trobat et Jacme de Flexas los quals feran taya de 90 l.-s. e han donat an Joan Vilapu per jornals 9. l. 10 s. la qual fo feta a 3 de Marts lany 1372 la qual taya fonc donada a lavar an Pere de Urraca.

Primo en Guillem Vilar	l. 3 s.
item en Jacme Mildanara	l. 9 s.
item en Guillem Agost	1 l. 10 s.
item en Guillem Ramon	l. 8 s.
item en Toni Mestre	1 l. s.
item la hereve de Pere Mestre	l. 10 s.
item en Llado	l. 2 s.
item en Bernat Gomar	l. 12 s.
item en Ramon Bononat	l. 16 s.
item en Miquel Beneit	l. 7 s.
item en Pasqual Eymeric	l. 17 s.
item en Pere Caua	l. 10 s.
item en Pere Gost	l. 2 s.
item en Joan Salent	l. 2 s.

dels components de l'antiquíssima parròquia, ço és: Cohanegra, ja capal tart de sa decadència; nombroses alqueries amb el seu típic redol de cases als voltants; el lloch naixent de Santa Eugènia; la parroquia de Sant Marçal de Marratxí sufragànea de Santa Maria del Camí durant l'espai de tres segles.

item en Gabriel Isern	l. 10 s.	item en Salvador Bibiloni	l. 10 s.
item en Bernat Poguet	l. 2 s.	item en Salvador Bibiloni	l. 10 s.
item en Simó Isern	l. 7 s.	item en Bernat Bou	l. 6 s.
item en Arnau Gundau	l. 9 s.	item en Barenguer Oliva	l. 16 s.
item en Bernat de ne Rotge	l. 2 s.	item en Pere Arrapat	l. 7 s.
item en Domingo Farrer	l. 2 s.	item en Pere Bibiloni	l. 12 s.
item ne Spinal	l. 2 s.	item Narnau Bibiloni	1 l. 16 s.
item en Joan Ramon	l. 7 s.	item Nentoni Bibiloni	l. 10 s.
item la dona Salera	l. 8 s.	item en Pere Casteio	1 l. s.
item en Janer	l. 2 s.	item en Pere Urraca	l. 19 s.
item en Domingo Pallicer	l. 10 s.	item en Marti Gomis	1 l. 9 s.
item en Jacme Loat	1 l. 8 s.	item los hereus de Esteva Mascaró	l. 9 s.
item en Guillem Eymeric	1 l. 7 s.	item en Bernat Trobat	1 l. 9 s.
item en Francesch Alcuries	l. 2 s.	item en Joan Casteo	l. 7 s.
item en Guillem Eymeric	1 l. 7 s.	item en Guillem Rosseó	l. 2 s.
item en Francesch Agost	l. 12 s.	item en Barth. ^e Cerdá	l. 2 s.
item en Fonoiar	l. 3 s.	item en Roveat	l. 9 s.
item en Guillem Mestre	l. 8 s.	item en Pere Oliver	l. 3 s.
item en Francesch Games	1 l. 19 s.	item en Guillem Oliva	l. 3 s.
item en Marti de Ripal	l. 12 s.	item en Fran. ^{ch} Castaó	l. 9 s.
item en Vidal Trias	l. 10 s.	item en Pere Esches	l. 10 s.
item en Guillem Dachs	l. 10 s.	item en Joan Lodrigo	l. 10 s.
item en Guillem Fels	l. 10 s.	item Matheu Gordiola	l. 12 s.
item en Romeu Cerda	l. 9 s.	item en Fran. ^{ch} Torendell	l. 9 s.
item en Pera Tria	l. 9 s.	item en Pere Trobat	l. 6 s.
item en Pere Roca	l. 10 s.	item en Bernat Trobat	l. 10 s.
item en Jacme Mestre	l. 8 s.	item en Ramon Arbos	l. 19 s.
item en Bartomeu Cava	l. 7 s.	item en Pere Faliu	l. 16 s.
item en Pere March	l. 2 s.	item en Pere Delviç	l. 2 s.
item en Julia	l. 7 s.	item lo hereu de Pere Torrella	l. 7 s.
item la dona Sansa	l. 12 s.	item Nentoni Ferrer	l. 7 s.
item en Pere Tregoras	l. 10 s.	item Nentoni Ferrer	l. 7 s.
item en Jaume Roca	1 l. 2 s.		
item en Toni Cañellas	l. 18 s.		
item Nendreu Eumeric	l. 9 s.		
item Nendreu Roca	l. 10 s.		
item en Francesch Eymeric	1 l. 9 s.		
item los hereus de Perdiguier	l. 12 s.		
item en Bernat Salent	l. 10 s.		
item en Guillem Maya	l. 10 s.		
item en Guillem Rosello	1 l. 9 s.		
item en Guillem Guayter	1 l. s.		
item lo hereu de Mogode	l. 10 s.		
item en Francesch Busquets	1 l. s.		
item en Julia Vilipu	1 l. s.		
item en Juliá Mascaró	l. 10 s.		
item en Joan Bibiloni	l. 9 s.		
item en Pere Daviu	l. 17 s.		
item en Pere Mestre	l. 8 s.		
item Nencurias	l. 2 s.		
item en Matheu Bibiloni	l. 10 s.		
item en Pere Mascaró	1 l. 8 s.		
item en Pere Bibiloni	l. 10 s.		

LOS PRIVILEGIATS

item Arnau Serdo
item en Bernat Serdo
item en Ramon Unis
item en Joan Umbert
item en Jacme de Buadella
item la dona Muller de Arnau Santacilia Cavaller.
item en Pere Torrella Cavaller. (1)
Diluns els 9 del mes de gbre. lo any 1385 fereu la taya deval escrita en Fran. ^{ch} Jerones

(1) Aquests set privilegiats, tots ells cavallers o ciutadans de Mallorca, semblen anomenar-se així per haver obtingut reial privilegi de franquesa, mitjançant el qual quedaven immunes, en absolut, de tota contribució, i per tant de les talles. Bé ho demostren l'ausència de ses cantitats i els documents de la nostra Casa de la Vila.

en Matheu Guardiola en Maçia Eymerich en Guillem Cantarellas en Pere Cava en Bernat Basla qual taye es feta per lo retaula de la Igleç (1).

item primerament Nabril	l. 10 s.
item en Monet Mestre	2 l. s.
item en Morel	l. 5 s.
item en Jacme Mestre	l. 8 s.
item en Pasqual Eymeric	l. 15 s.
item en Gabriel Hisern	l. 15 s.
item Arnau Arembau	1 l. 2 s.
item Arnau Patretó	l. 2 s.
item Pasqual Hisern	l. 3 s.
item Fran. ^{ch} Jerones	2 l. 10 s.
item en Pere Cava	l. 15 s.
item Fran. ^{ch} Agost	l. 2 s.
item en Jacme Loat	2 l. 2 s.
item en Guillem Dachs	1 l. 10 s.
item en Barth. ^e Muntaner	1 l. 5 s.
item en G. ^m Eymeric	2 l. 2 s.
item en Pere Agost	l. 10 s.
item en Thomas Roca	l. 13 s.
item en Jacme Roca	2 l. 6 s.
item dna Cañellas	2 l. s.
item nen dreu Roca	l. 13 s.
item en Barth. ^e Cava	l. 5 s.
item en Miquel Mate	l. 11 s.
item en G. ^m Bartran	1 l. 4 s.
item en G. ^m Bas	1 l. 4 s.

A 7 del mes de Octubre lo any 1386 los Senyors texadors de las tayas en la casarie de la Parrq.^a de Sta. Maria des Camí so es en Barth.^e Fiol en G.^m Bartran en Pasqual Eymeric en Monet Mestre.

Print. en G. ^m Morell	1 l. s.
item en Pere Bril	l. 6 s.
item en Monet Mestre	1 l. s.
item en Jacme Mestre	l. 6 s.
item en Gabriel Hisern	l. 7 s.
item Pasqual Eymeric	l. 7 s.
item en Pere Cava	l. 8 s.

item Arnau Gambau	l. 10 s.
item en Pere Pascual Hisern	l. 6 s.
item en Fran. ^{ch} Agost	l. 1 s.
item en Pere Campaner	l. 1 s.
item en Miquel Trie	l. 2 s.
item en Fran. ^{ch} Verones	2 l. s.
item G. ^m Dachs	l. 12 s.
item en Barth. ^e Borrás	1 l. s.
item en Jacme Loat	1 l. s.
item en G. ^m Eymeric	1 l. 2 s.
item en Pere Gost	1 l. 2 s.
item en Pere Gost	l. 8 s.
item en Thomas Roca	l. 7 s.
item en G. ^m Beneit	l. 5 s.
item en Jacme Roca	1 l. s.
item la dona Cañellas	1 l. s.
item nen Drian Roca	l. 8 s.
item en Miquel Mates	l. 8 s.
item en Mateu Cava	l. 3 s.
item la dona Sansa	2 l. 10 s.
item en Macia Eymeric	1 l. 4 s.
item en Bernat Bas	1 l. 4 s.
item en Bernat Rossello	l. 18 s.
item en Pere Gost	l. 8 s.
item en G. ^m Bertran	l. 13 s.
item en Fran. ^{ch} Busquets	1 l. 15 s.
item en Barth. ^e Fiol	l. 5 s.
item en Pere Deviu	l. 7 s.
item en Thomas Ferrer	l. 15 s.
item en Pere Mascaró	1 l. 3 s.
item en G. ^m Pachs	l. 8 s.
item Arnau Bordoy	1 l. s.
item en Matheu Bibiloni	l. 4 s.
item Bernat Bou	l. 2 s.
item en Pere Olive	l. 15 s.
item ne Retxade	2 l. 10 s.
item en Pere Bibiloni	l. 15 s.
item en toni Bibiloni	l. 12 s.
item en Fran. ^{ch} Coll	1 l. 2 s.
item en Pere Castayó	1 l. 4 s.
item nen dreu Olive	l. 2 s.
item en Pere Duraca	l. 4 s.
item en Marti Gomis	1 l. 1 s.
item en G. ^m Trobat	l. 10 s.
item en Pere Genestar	l. 3 s.
item en Bernat Guardiola	l. 2 s.
item en Barenguer Deviu	l. 1 s.
item en Matheu Guardiola	l. 12 s.
item en Joan Bibiloni	l. 7 s.
item en Joan Lodrigo	l. 8 s.
item en Guillem Cantarellas	l. 9 s.
item las casas den Toni Trobat	l. 2 s.
item las casas den Joan Trobat	l. 2 s.

(1) Dóna un gran valor històric a la present talla el fet de posar sobtadament en les nostes mans la dada precisa del retaule de Santa Maria del Camí, gelosament guardat a la nostra Casa de la Vila. L'autor de la pintura, bellíssima, resta anónim fins ara, mes la circumstància de pertanyer l'obra a l'època mateixa en que visqué l'egregi pintor Joan Daurer, i la traça notabilíssima que presenta han donat peu a que molts l'atribuissen a l'inspiradíssim autor de Santa Maria la Major d'Inca. Seriosos estudis, que actualment s'estan realitzant per gent de molta competència, fan veure que no s'ha dit encara la darrera paraula

item la Alcaria de Lluç Mates	l.	8 s.
item las casas de Pere Feliu	l.	2 s.
SUMA TOTAL	34 l.	2 s.

A 20 del mes de robre. lo any 1385 aquesta es la taye de las ascoltas de Buñola de bagal bofor, los quals an texadors. (1).

Primerament en Joan Muntaner	l.	14 s.
item en Pere Bril	l.	5 s.
item en Monet Mestre	l.	18 s.
item en Gabriel Hisern	l.	7 s.
item en Pasqual Eymeric	l.	6 s.
item en Pere Cava	l.	7 s.
item en Ramón Gombol	l.	12 s.
item en Talio	l.	1 s.
item en Pere Campaner	l.	1 s.
item en Pasqual Hisern	l.	3 s.
item en Fran. ^{ch} Jeronès	1 l.	10 s.
item en Beneit	l.	8 s.
item en Jacme Loat	1 l.	s.
item en G. ^m Pachs	l.	14 s.
item en Barth. ^e Muntaner	1 l.	s.
item en Pere Gost	l.	6 s.
item en Toni Roca	l.	5 s.
item la dona de Sanxa	l.	4 s.
item en Miquel Mate	l.	5 s.
item en Barth. ^e Cava	l.	3 s.
item en Macia Eymeric	1 l.	4 s.
item en Jacme Roca	1 l.	2 s.
item la dona Cañellas	1 l.	s.
item nen dreu Oliua	l.	8 s.
item en Bernat Bas	l.	18 s.
item en Bas	l.	10 s.
item en Bernat Roselló	l.	18 s.
item en G. ^m Bartran	l.	12 s.
item la Alcarie de Mata	l.	10 s.
item en Fra. ^{ch} Busquet	1 l.	s.
item Arnau Bordoí	1 l.	s.
item en G. ^m Paix	l.	5 s.
item en Pere Mascaró	1 l.	4 s.
item en Toni Ferrer	l.	15 s.
item en G. ^m Eymeric	1 l.	12 s.
item en Johan Bibiloni	l.	6 s.
item en Barth. ^e Fiol	l.	6 s.
item en Pere Deviu	l.	6 s.
item en Matheu Bibiloni	l.	5 s.
item en Pere Oliva	l.	15 s.

item en Bernat Roca	l.	2 s.
item en Pere Bibiloni	l.	15 s.
item en Pere Casteyó	1 l.	3 s.
item Andreu Oliva	l.	3 s.
item Pere Duraca	l.	4 s.
item Martí Gomi	1 l.	3 s.
item en G. ^m Trobat	l.	10 s.
item en Pere Genestar	l.	6 s.
item Bernat Guardiola	l.	2 s.
item en Bernat Deviu	l.	1 s.
item Matheu Guardiola	l.	13 s.
item Joan Lodrigo	l.	8 s.
item G. ^m Cantarellas	l.	10 s.
item ses cases de Rosello	l.	1 s.
item ses cases de Terradell	l.	1 s.
item las casas de Joan Trobat	l.	2 s.
item las casas de Pere Feliu	l.	2 s.
SUMA TOTAL	32 l.	17 s.

En la Rectoría de la Villa de Sta. María del Camino a los ocho de Marzo de 1765. = Francisco Mora Pbro. y R.^r de la P.^{al} Iglesia de Sta. María = Miguel Sants-Subdiácono. (1).

ARXIU PARROQUIAL DE SANTA MARIA DEL CAMÍ.—*Llibre de determinacions del Reverent Comu de la Parroquial Iglesia de la Vila de Santa Maria fet lo any 1678 essent Rector de dita Sglesia lo M. R. Pera Joan Castanyer Pre. Dr. en S. Theologia, fols 29, 30 i 31.*

JOAN VICH I SALOM, PVRE.

(1) El ben Rector, actiu com sos antecessors els dos germans Castanyers, a mes de continuar l'embellimen del nou temple parroquial, realitzá una altra obra meritiíssima. Aidat del jove subdiaca en Miquel Sants, emprengué la tasca lenta de recullir i anotar dins el llibre de «Determinacions» totes les notícies històriques trobades pertanyents a la vila Parroquial que regia. Les talles descrites en són una prova claríssima; i elles soles tenen importància de sobres per mereixer l'agraïment dels fills de Santa Maria del Camí.

No será demés afegir com un petit tribut d'admiració, que aleshores no era l'unic rector mallorquí consagrat a tan bells i nobles treballs. El Rt. D. Nadal Sabater rector de la Vila de Binisalem, pels mateixos dies i amb má discretíssima i diligent, anava bastint l'interessant «Llibre negre» joia d'aquell arxiu parroquial.

Un i altre reculliren notes d'un valor inapreciable per a l'història general de Mallorca.

J. V.

(1) Per manca dels elements històrics necessaris, ens dol no poder satisfer la curiositat que sorgirà davant les «ascoltes de Bunyola de bagal bofor».

L U L L I S M E

Llibres

—Bertran i Guell, Josep.—Influències lul·lianes en el sistema de Descartes. (Orígens de l'idealisme filosòfic modern).

—Obres doctrinals del Il·luminat Doctor Mestre Ramon Lull. **LIBRE DE DEMOSTRACIONS** qui es una branca de la Art d'Atrobar Veritat, escrit a Mallorca devers l'any MCClxxv.

Transcripció directa amb facsímils, proemi i variants dels més vells manuscrits per Moss. Salvador Galmés.

Palma de Mallorca, Patrons: Diputació Provincial de Balears, Institut d'Estudis Catalans de Barcelona. 1930. (En l'Estampa de N'Amen-gual i Muntaner, S. A).

XVIII + 608 pp. 1 lam. facsimil f. t. 8.º
25 × 16'5 cm.

(Obres de Ramon Lull. Edició original feta en vista dels millors i més antics manuscrits. Volum XV).

Articles

—Ripert, Emile—Ramon Lull, Héros du mysticisme méditerranéen.

(*Sud Magazine*. Arts, Monde, Sports. Numéro Spécial sur les Baléares. 4.me Année, N.º 57, 16 avril 1931. pp 14-15. Amb una il·lustració, reproducció del gravat de Paris 1645).

—Palma de Mallorca, P. Andreu de, O. M. Cap. = La doctrina jurídica i el sistema de dret internacional de Mestre Ramon Lull.

(*MISCEL-LANIA PATXOT*, Estudis de Dret Públic, Barcelona 1931, pp. 407-432).

—Alòs-Moner, Ramon de = Idees Lul·lianes de Comunitat universal.

(*MISCEL-LANIA PATXOT*, Estudis de Dret Públic, Barcelona 1931, pp. 35-47).

—Algaida, P. Samuel de, O. M. Cap. = Christologia Lulliana seu de motivo incarnationis doctrina B. Raymundi Lull.

(Extractum ex *Collectanea Franciscana*. Tom. II 1931—Fasc. 2. pp 145-83). Assisii, Collegium S. Laurentii a Brunduzio, Fr. Minorum Capucinatorum.

J. P. M.

B I B L I O G R A F I A

Prehistòria de Balears.

Reallesihon der Vorgeschichte, publicat baix la direcció de Max Ebert, (14 vols en 4.º 1924-29, Berlin, Editorial Walter de Gruyter & C.º) és una enciclopèdia dels coneixements sobre prehistòria dels nostres temps, escrita amb la col·laboració d'especialistes de totes les nacions.

A càrrec de Mayr, està la part de les nostres illes i els *Talayots*.

Ivoris mallorquins en el Vaticà.

En el n.º de gener 1930, de la revista nordamericana *Parnassus* (volumen II, Number I.

p. 41) Mr. Donald Drew Egber dóna notícia de dues petites estatuets d'ivori que es conserven en el Museu Cristià de la Biblioteca Vaticana. D'aquestes figueries, una representa l'Immaculada i l'altra una monja canonessa asseguda. La possible identificació d'aquesta darrera amb Santa Catalina Thomasa i la semblança d'estil d'ambdues, amb una tercera del British Museu representant la Verge llegint als genolls de Santa Anna, fan suposar al Sr. Egbert que es deguen a un mateix tallista, mallorquí, de darreries del S. XVI o principis del XVII.